

Фото Георгія Лук'ячука

Напередодні 86-х роковин Голодомору-геноциду українського народу в селі Тарган Володарського району на Київщині вшанували пам'ять жертв Голодомору 1932–1933 років. У цьому селі завдяки досліднику, громадському діячеві Олександрові Ушинському ще за совітської влади, в 1985–1988 роках підпільно було виготовлено і встановлено перший в Україні пам'ятник жертвам Великої трагедії українського народу

Володимир КАРАЧЕНЦЕВ

Словник доби. Щастя

Щастя — емоційний стан людини, який відзначається відчуттям глибокого задоволення та ейфорійної радості, втіхи життям. Блаженність.

Американський психолог А. Маслоу пов'язував щастя із задоволенням потреб: фізіологічних, безпекових, комунікаційних, самореалізації. Медичні дослідження доводять наявність “гормонів щастя” — ендорфінів, відповідальних за фізіологічні процеси формування відчуття стану щастя.

Філософи ще з античних часів (Сократ, Арістотель, Платон) кожен по своєму оцінювали феномен цього стану. Епікур та його послідовники вважали тілесні утіхи мірилом щастя. Стоїки, як і буддисти, у релігійній сфері вбачали можливість досягнення щастя у відмові від бажань (шлях до нірвани). Етичні приписи християн і мусульман визначають шлях до щастя — через життя праведне. Свого часу більшовики намагалися привчити малорозумних гомо сапієнсів до свого трактування ідеї щастя. Провалили до щастя залізною рукою...

Традиції українців пов'язують щастя, зокрема, з вишитим рушником. Дарованим матер'ю на щасливу долю. У народі вважали знайдену підкову оберегом щастя. Дітьми ми їли п'ятипелюсткову квітку бузку чи конюшину з чотирма листочками. На щастя.

Подорослішавши, доходиш висновку: для щастя бракує грошей. Доробившись до чогось, розумієш — щастя не в грошах.

У цьому контексті згадується запитання Остапа Бендера: “Шуро, скільки вам потрібно для повного щастя?”, яке вдало висвітлює суб'єктивну суть проблеми. Кожному своє. І кожен має, зрештою, свій рецепт щастя. Хтось вважає, що досить любити і бути коханим, хтось вбачає щастя у здоров'ї, хтось — жити під кайфом... При такому розмаїтті ду-

мок і рецептів, звісно, краще мати апробоване наукою розуміння.

Так от, двоє львів'ян — Уляна Луц (кандидатка філософських наук, письменниця) і Роман Пурій (лікар, бізнесмен, митець, громадський діяч) заснували Інститут дослідження щастя. І вже виклали свою філософську концепцію щастя в окремій книжці — “Планування щасливого життя”. Щедро поділилися досвідом конструювання щастя, обгрутовуючи знаннями з нейронауки, соціології, психології, культурології. Чим полегшили нам, посполитим, життя. Тепер усі, хто не мали змоги його відчутти і, може, невірилися, отримали певність: щастя є! Отже, читай-те! І буде вам — ну звісно!

Інститут щастя. Звучить не тільки нестандартно, а й обнадійливо. Амбітно. І виклично. Принаймні у країні, де ведеться війна, а на Щастя в значенні “місто на сході України” зазіхає ворог.

Втім, нині щастя — це тренд! Підтвердження — нещодавня щорічна зустріч Ялтинської європейської стратегії (Фонд Віктора Пінчука) з темою — “Щастя зараз”. Нові підходи для світу в кризі натхненно обговорювали зокрема А. Квасневський, А. Расмуссен, Д. Вард з Массачусетського технологічного інституту, який долучився до World Happiness Report — щорічної доповіді ООН.

В основі проекту Інституту — власне ООНівський підхід. Щастя та благополуччя визнані там загальнолюдськими цінностями. Тому його (щастя) розглядають як функцію до програм сталого розвитку. Організація Об'єднаних Націй веде рейтинги країн за певними показниками. Встановлення рейтингу “щасливих країн” слугує своєрідним поштовхом і водночас орієнтиром для розвитку решти країн. Показово: у королівстві Бутан ввели показник економічного зростання, який називається “Валове національне

щастя” (Gross National Happiness). Звісно, поки що не зовсім об'єктивний, але важливо — щастя громадян є метою державної політики. Ти ба!?

Фундаментом концепції щастя, представленої Інститутом, є евідемонізм, який визначає щастя як життя, спрямоване до певної мети. Основне тут — пошук смислів життя, а щастя є прийємним “побічним ефектом” цього пошуку.

Сприйняття блаженного відчуття — щастя — залежить від контрастів. Хто як не українці сьогодні гостріше від інших заточені на таке сприйняття? Тобто, війна, обсіли соціальні проблеми, а ти драйвеш від адреналіну... Щасливий? Учені стверджують — так. На контрасті. Щоправда, щастезнавець Р. Пурій вважає, що людина (як істота біологічна) воліє шукати щастя радше у зоні комфорту. Хтось би посперечався? І тут логічно назривають дебати. Тож Інститут організовує Міжнародну конференцію, яка відбулася в середині листопада ц. р. Говорили про планування мрій і щастя у контексті нових парадигм цивілізаційного розвитку.

До слова, у світі вже існують інститути і навіть міністерства щастя. У більш розвинутих країнах. Хоч і з незначними ресурсами. Ми ж таки справді володіємо ресурсами. Значними таки. Бо розкрадають їх давно, масово, схемно-системно, а ресурси все ж не меншають. Але головне — люди. Вони не розучилися красти і мріяти. І вірити. Тож дайш відповідне міністерство!?

Звісно, щастя — мінлива супутниця життя. Втім, автор цієї публікації, мотивований дофаміном від читання книги наших щастезнавців, переконаний: воно вартує зусиль! Щоправда, пошук щастя без етичних параметрів — долання шляху в пустелі без компаса.

Шануймося!

Кіномитці — для українських військових

Ольга ЖМУДОВСЬКА

Щойно стало відомо, що представники кінокомпанії “Три-Я-Да продакшн”, які повернулися з Іспанії у понеділок, 25 листопада, привезли для України чотири нагороди кінофестивалю “I Filmmaker International Film Festival — Spain!” за художній фільм “Позивний “Бандерас”.

Продюсер студії Настя Даниленко повідомила назви переможних номінацій:

Олег Шульга — кращий актор! Заза Буадзе — кращий режисер! “Три-Я-Да продакшн” — кращий продакшн! “Позивний “Бандерас” — кращий фільм!

З промови продюсерів Ігоря Волкова та Сергія Баранова:

“Ми присвячуємо цю перемогу всім нашим військовим і волонтерам, всім, хто воював на сході, хто зараз на передовій, і тим, хто буде воювати! Хочемо сказати — дякуємо, завдяки вам ми всі живемо! СЛАВА УКРАЇНІ!”

Ця подія визначна не лише оцінкою таланту і майстерності наших кіновиробників та митців, а й тим, що такі фільми допомагають зрозуміти європейським глядачам суть нашої визвольної війни, спростувати ворожі фейки, здобути прихильність до України європейських народів.

ЩО ПОСІЄШ, ТЕ Й ПОЖНЕШ

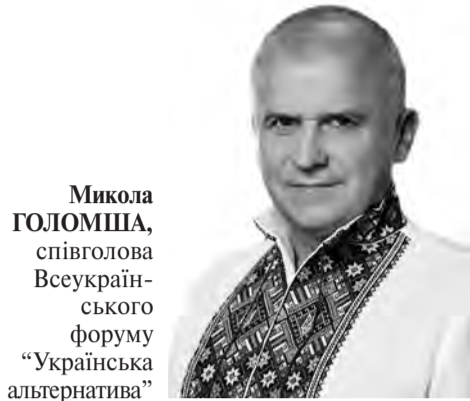

2

ФЕСТИВАЛЬ, ЩО МАЄ ДУШУ

9

Микола ГОЛОМША, співолова Всеукраїнського форуму “Українська альтернатива”

Що посієш, те й пожнеш

Починаючи аналізувати ситуацію з ухваленням у першому читанні закону про обіг земель сільськогосподарського призначення, одразу треба зауважити: всі дії влади мусять базуватися на природно-зрозумілих цінностях. Тобто, на потребі суспільства з одного боку, і чіткій, регулярній, прозорій звітності президентської команди щодо мети, засобів і очікуваних результатів від проведення земельної реформи — з другого.

Якщо поставити перед собою завдання якнайшвидше ухвалити закон, то це все одно що бабахнути в повітря з рушниці, не розуміючи, куди куля потрапить: чи в людину, чи — в безлюдну пустоту. Насамперед запитаймо себе і суспільство: чи потрібен узагалі цей закон? Більшість погодиться, що такий закон однозначно потрібен у майбутньому. Але це мусить бути цивілізований закон про обіг землі, відпрацьований до найменших дрібниць відповідний правовий режим. При цьому тут є кілька складових: по-перше, народ повинен довіряти владі; по-друге, влада повинна сформувати середовище, в якому можна буде землю відчувати, купувати-продавати; по-третє, не менш, а може, найбільш важливо, — має бути справедлива судова система, якій би люди довіряли і яка буде здатна забезпечити їх від будь-яких шахрайств, підступних і хитрих дій олігархів, взагалі будь-яких монополістів, які мають великий досвід обводити народ навколо пальця.

Отже, чи є нині довіра до влади, чи маємо справедливу судову систему, чи сформовано відповідне середовище? Однозначно, ні!

Яка мета ухвалення такого закону стоїть перед владою?

Мета, очевидно, більше політична, аніж соціально-економічна. Тут бажання певних бізнесових і політичних сил випереджають можливості. Хай не сприймає це влада як огульну критику, намагання протиставити інтереси народу і влади. Бо влада справді таки є слугою народу. Народ України нині обрав нову владу, щоб реалізувати свої бачення майбутнього країни. Тож “слугам народу” тролити з приводу того, що під стіни Верховної Ради з протестом проти ухвалення закону вийшло щонайбільше дві тисячі людей, а це, мовляв, не все суспільство, не варто. Бо насправді нещодавно по всій Україні, а якщо бути точним, то в 17 регіонах пройшли під такими ж лозунгами аналогічні акції протесту. А відсоток українців, які не згодні з ходом і змістом проведення земельної реформи, взагалі надзвичайно високий. І не варто глузувати-перебрівувати тим, хто запевняє владу, що це нібито проплачені акції. Це нічого спільного з правдою не має. Люди дуже добре розуміють, що відбувається в коридорах влади, і протести на реальні виклики і небезпеки засвідчують, що суспільство має інший погляд на те, що декларується. Гадаю, що наш агресор — Москва — потирає руки від того, що спостерігає в Україні навколо земельної реформи. Путіну, всій його кегебешній команді, яка підходить системно і цілеспрямовано до всіх процесів всередині країни і на міжнародній арені, вдається нарощувати інформаційно-пропагандистські диверсії проти українців.

Очевидно, що наша влада має певну мету. Для більшості українців вона незрозуміла. А меншість, навпаки, тішить ся з того. Бо якщо послухати міністра економіки чи позицію Кабміну, то нібито відкриваються райдужні перспективи наповнення бюджету: українська земелька — високодохідний і високоліквідний товар. Це, безперечно, так і є. Гарзд, продаж земель сільськогосподарського призначення після ухвалення відповідного закону принесе нерозумним землевласникам-продавцям і бюджету країни на короткотривалий час певний зиск.

Земля, більше ніж та курка, яка несе золоті яйця, буде продана. Далі що? Тож про які сумнівні доходи наші владці труклять *Urđi et Orbi*?

Влада повинна для себе поставити інші завдання. З’ясувати в подробицях, на кого працює природний, державний ресурс, ретельно проаналізувати чотири хвилі приватизації в Україні. На кого вони спрацювали, хто і як набив свої кишені народним добром, які тактичні й стратегічні помилки було допущено під час так званої “прихватизації”. Це все для того, щоб чергова хвиля приватизації найціннішого — землі — була розумною і дала бажані результати для громадян України і держави загалом. Треба думати про створення кластерів на природних ресурсах. Непочатий край для державницької роботи — дроблення монополій. Якщо доморошений мільярдер

Ахметов має 50% валютної виручки і тримає 30% ВВП країни, то це реальна загроза національній безпеці. Такої ситуації в жодній країні світу нема. Тому влада мусить пильнувати, як, яким чином відходили і відходять ті чи ті стратегічні об’єкти (насамперед мова про землю) до тих чи тих рук. Звісно, що бездумна і неконтрольована політика прихватизації часів Януковича — злочин. Сьогодні все це треба аналізувати, зважувати, робити відповідні висновки, бо тут не можна бути голослівним. Все потрібно проаналізувати в юридично-правових координатах і в рамках закону урегульовувати.

Якщо акули транснаціонального бізнесу сьогодні з нетерпінням чекають відкриття ринку української землі на прийнятних для себе умовах, то з не меншим нетерпінням чекає цього Російська Федерація, яка лє крокодилячі сльози за долю України. У земельній реформі (усвідомлюючи, що росіяни як представники країни-агресора будуть виключені з потенційних покупців української землі) Москва вбачає загрозу для України і пророкує розв’язання мало не громадянської війни. Вона буде за будь-яких умов педалювати цю тему, генерувати, тому що це породжує конфліктні ситуації в країні, з якою вона перебуває у стані війни.

Усі наші правоцентричні сили заявляють про неможливість введення рин-

ку землі в Україні, в той час коли прокомуністично-комсомольська психологія вимагає це негайно зробити. При такій розпорошеності думок і позицій тим паче не можна вирішувати проблему надзвичайно великої ваги в режимі “міжсобойчика”. У всьому світі дії успішних і патріотичних державників неухильно базуються на внутрішньому і міжнародно-законодавстві, враховуючи насамперед потреби свого суспільства. Тому, переймаючи досвід успішних і процвітаючих країн, не треба нав’язувати суспільству неприйнятні й заздальгидь кастрофічні системи земельного ринку. Наші “слуги” мусять усвідомити, що влада — це не вседозволеність, не самоініціатива, а виразник волі і прагнення мас, це — виразник усього суспільства. Якщо не базувати свої дії на національних цінностях, на правді, то можна найближчим

часом отримати жовту картку. Якщо не мітлу, образно кажучи, яка змете всіх “по приколу” геть. Навіть під час дискусій про ринок землі треба проявляти виваженість і розум. Не можна порівнювати, як це зробив один молодий-зелений, землю з каструлею. Хіба що зі своєю дурною головою. Взагалі землю як всенародну власність не можна порівнювати з іншою власністю. Бо земля належить усьому народові.

Земля не належить невеличкій, тим паче з сумнівними морально-етичними і професійними даними, команді політиків. Чому їм так приспичило у свою короткотривалу каденцію розпорядитися долею української землі? Складається враження, що вони діють у режимі “а після нас хоч потоп”. Якщо в більшості залишається бодай машина здорового глузду, то варто одуматися і так бездумно не чинити. Згоден, що треба ставити питання про продаж землі. Але за умови створення відповідного середовища цей процес мусить бути розтягнутим на кілька років. Нічого страшного, якщо наступна влада продовжить цю реформу. Кожен із учасників процесу мусить пам’ятати золоте правило: “не зашкодь”! І це правильно. Ну не хоче український народ, щоб над ним проводили черговий експеримент у “турбулентному” режимі.

Владі треба визначитись і оприлюднити стратегічну мету земельної рефор-

ми. Земля має бути товаром — з цим погоджуються майже всі громадяни країни. Але треба вивчити світовий досвід і визначитися, який найкращий правовий режим мусить бути в Україні. Чи це має держава купляти землю і віддавати у власність, як, скажімо, в Китаї. Чи якісь інші форми і обсяги землеволодіння і землекористування.

У Китаї, наприклад, існує така система. Кожен, хто має бажання і здібності до фермерства, звертається зі своєю програмою і розрахунками до держави. Охочим виділяють, приміром, 100 га. Після виконання всіх вимог підготовчого процесу власник три роки на цій землі сіє чи садить усе, що вважає за потрібне. Впродовж цього періоду до нього не вчащають жодні податкові служби чи перевірки. Але після трьох років держава пред’являє своє право. Ось тоді фермер мусить сплатити за три роки всі податки — і надалі працюватиме у вибраному режимі. Держава створює для дбайливих і чесних господарів необхідні умови. Коли власник відходить у вічність, його спадкоємцю держава знову виділяє цю саму землю. В Китаї працюють відповідні служби, які контролюють, як ти працюєш з землею, не втручаючись у саме сільськогосподарське виробництво. За такої системи варварського, хижацького ставлення до землі, як це нерідко можна бачити в Україні з боку транснаціональних агрохолдингів, у Китаї априорі бути не може, стверджують фахівці. Бо земля, як і людина, мусить облагороджуватися.

Сподіваюся, що наша влада, ухваливши закон про введення в обіг земель сільськогосподарського призначення в першому читанні, має благородні цілі. Але водночас, стверджують експерти, фермери, представники національних агрокомпаній, вона не має достатнього досвіду в цій сфері. Їй треба дослухатися до мудрих порад суспільства. А тим паче владі, яка є “слугою народу”, не варто вступати в антагонізм із суспільством.

Під час проведення земельної реформи великою проблемою, звісно, буде спекуляція землею. Не секрет, що через різні тіннові схеми сьогодні понад 30% землі уже де-факто віддано у власність. Запитаймо самі себе, чи став від цього наш народ жити краще, заможніше? Чи відчув він себе господарем на своїй землі? Поки що власники можуть здавати в оренду свої земельні паї і отримувати невелику мзду. А коли земля стане власністю, з’являться шахраї, які будуть забирати чи видурювати її у різний спосіб. При цьому держава без належної політичної волі й існуючої судової системи не зможе нічого гарантувати.

Підсумовуючи розгляд питання реформування земельних відносин в Україні, треба сказати, що нинішня постановка питання землі об’єднає, згуртує наше суспільство. Але влада, якщо в неї є мудрість державників, не йтиме на повіді в меншості. Несвоечасність, поспішність купівлі-продажу землі може викликати зворотну, негативну реакцію суспільства. Воно чітко розуміє, що ринок землі потрібен, але він мусить бути цивілізованим, прозорим і максимально враховувати інтереси корінної нації. Продаж української землі мусить іти на користь українцям. Тоді як нинішні процеси щодо ухвалення закону, складається враження, є спробами певних діячів зібрати урожай з незасіяного поля.

І насамкінець зазначу, що земельне питання — це червона лінія влади і насамперед для президента. Вже не вперше ми є свідками того, як оточення президента робить йому вочу послугу під час вирішення тої чи тої проблеми. Несправедливість руйнує найнеприступніші твердині матеріальні й духовні, а справедливість будує і утверджує майбутнє.

**Шановний
Володимире Володимировичу!**

Хочемо привернути Вашу увагу до того без перебільшення абсурдного і жалюгідного стану, в якому перебуває оперне мистецтво України сьогодні. Ще півстоліття тому до оперних театрів приходила молодь, а популярні оперні арії були “на слуху” навіть у людей, далеких від мистецтва. Сьогодні ж імена Верді, Гуно, Вагнера, Мусоргського вже є для більшості наших співгромадян порожнім звуком, а класична вокальна музика давно поступилася популярністю естрадним “хітам”.

Причина очевидна: п’ятдесят років тому всі опери в наших театрах виконували в українських перекладах авторства таких першорядних поетів і перекладачів, як Максим Рильський, Павло Тичина, Микола Бажан, Борис Тен, Микола Лукаш. Відтак публіка сприймала оперу як справжню музичну драму, співпереживала сценічній дії і любила цей складний, синтетичний, багато в чому умовний жанр. Уже в період незалежності наші театри тотально перейшли до практики виконання творів мовами оригіналів — і це співпереживання з боку публіки зникло. Адже неможливо глибоко співпереживати тому, чого до кінця не розумієш. На жаль, і самі артисти-співаки часто дуже приблизно уявляють те, про що саме співають.

Проте, хоча опера фатально втратила у популярності, таке становище цілком влаштовує керівництво наших театрів, оскільки дозволяє успішно заробляти гроші на різних “міжнародних” проєктах. Для обґрунтування “нормальності” такого стану речей висувують дві тези. Перша: опери начебто можна виконувати лише мовами, якими їх було написано, бо інакше вони суттєво втрачають з мистецького погляду. І друга: скрізь у цивілізованому світі опери начебто виконують лише мовами оригіналу.

Обидві ці тези за ближчого розгляду виявляються міфами.

Отже, про тезу першу. Провідні західні музикознавці наголошують: попри поширену думку про те, що виконання опери в перекладі начебто порушує задуманий композитором зв’язок між словами й музикою, воно має й багато очевидних переваг: враження від оперної вистави посилюється, а сама опера повертає собі свою справжню сутність музичної драми. Історія музики містить незліченні приклади сценічного виконання опер різними цільовими мовами. Існують і численні записи арій у перекладах у виконанні найвідоміших солістів.

Великі композитори минулого з особливою увагою ставилися до єдності музики й сценічного слова і неодноразово наголошували, що їхні опери мусять неодмінно виконуватися мовами, зрозумілими для публіки. Коли “Лоренгіна” було вперше поставлено (англійською мовою) в Мельбурні, Ріхард Вагнер писав 22 жовтня 1877 року австралійцеві Емілеві Сандеру: “Я сподіваюся, Ви побачите всі мої твори у виконанні по-англійськи, бо тільки так їх зможе близько зрозуміти англомова публіка”. Перед тим композитор, як за свідчують його спогади, ретельно опікувався якістю французьких перекладів своїх “Рієнці” й “Летючого голландця”. Він же сам переклав італійське лібрето моцартового “Дон Жуана” німецькою, ставлячи як диригент оперу в Цюриху 1859 року.

Джузеппе Верді так само особисто працював з французькими перекладачами “Трубадура”, “Сили долі”, “Макбета”, “Аїди”, “Отелло”, “Фальстафа”.

Міністру культури, молоді та спорту України В. В. Бородянському

Наймасштабнішу оперу композитора, “Дона Карлоса”, написано було на французьке лібрето Каміля де Локля й Жозефа Мері (хоч поза Францією цю оперу за традицією виконують в італійському перекладі Ахілла де Лоз’є, зробленому для її другої редакції).

Нарешті, ставлення до проблеми “мова й опера” чітко підсумував Дмитро Шостакович: “Оперу треба виконувати тією мовою, якою її слухають. Якщо оперу ставлять у Берліні, то потрібно співати її німецькою, якщо опера ставиться в Лондоні, то треба її співати англійською, а в Парижі треба співати французькою”.

А тепер про тезу другу. Справді, починаючи з другої половини ХХ століття домінує практика виконання операми оригіналів. Але сталося так зовсім не з мистецьких, а суто з “технологічних” причин: більшість провідних театрів не мають сьогодні сталого складу солістів, а змушувати “зірок” щоразу переучувати партії новою мовою коштує надто дорого.

Але поруч із театрами, де справді все ставлять лише мовами оригіналів, є й такі, де зі сцени звучать лише переклади рідною для публіки мовою (найвідоміші приклади — Англійська національна опера в Лондоні та Південно-Східна опера в Сассексі в Англії, оперні фестивалі в Сент-Луїсі та Пітсбурзі в США), або ж такі, що використовують переклади для окремих опер (насамперед — комічних чи розрахованих на молодіжну аудиторію; до числа таких належить і славетний “Метрополітен опера” в Нью-Йорку). У Франції численні опери Россіні, Доніцетті, Верді, які мають авторські французькі версії, зазвичай виконують саме по-французькому. А славетний Інґмар Бергман зняв свою знамениту телеверсію “Чарівної флейти” Моцарта, використавши спеціально зроблений для цього шведський переклад.

І тільки в Україні українську мову впродовж минулих 25 років вигнано не лише з усіх оперних театрів, але і з навчальних класів консерваторій: новий ректор НМАУ ім. П. Чайковського М. Тимошенко заборонив нещодавно використовувати в навчальному процесі українські переклади світової оперної класики.

Водночас українська публіка прагне саме опер українською мовою. 12 жовтня цього року завдяки громадській ініціативі у Львові було поставлено “Лючію де Ламмермур” Доніцетті в перекладі геніального Миколи Лукаша — й на події зареєструвалося понад тисячу відвідувачів. У цей же час у напівпорожній залі Львівської опери імені С. Крушельницької на виставах італійською, німецькою чи французькою мовою більшість глядачів складають польські туристи!

Нарешті, хочемо наголосити: тільки українці (через збіг історичних причин) залучили до перекладання оперних лібрето постаті першого, репрезентативного ряду національної літератури, а створені ними кращі тексти не лише суттєво перевищують за літературним рівнем написані лібретистами-ремісниками оригінали, а й мають право вважатися частиною “золотої скарбнички” української поезії. Саме так можемо сказати про найкращі оперні переклади Максима Рильського, Павла Тичини, Миколи Бажана, Бориса Тена, Миколи Лукаша.

І це ще одна причина, чому ці тексти гідні збереження, вивчення й актуалізації.

Ми вважаємо, що очолюване Вами, шановний Володимире Володимировичу, міністерство повинне здійснити низку дуже простих першочергових кроків:

1. Забезпечити функціонування в столиці України Києві **принаймні одного повністю українськомовного оперного театру**. Сьогодні з 4-х державних театрів, які ставлять у Києві опери, повністю українськомовним не є жоден, а на сцені Національної опери України в творах світової класики українська мова віднедавна відсутня взагалі. Це виглядає принаймні нелогічно в порівнянні з Лондоном: там поруч із “Ковент-Гарденом”, де опери ставлять мовами оригіналів, діє Англійська національна опера, де всі вистави звучать **внятковано англійською!**

2. Забезпечити постановку не менше половини творів світової оперної класики в усіх державних оперних театрах України (Київ, Львів, Одеса, Харків, Дніпро) в перекладі українською мовою. Адже ці театри існують на кошти українських платників податків, і нелогічно, що свою продукцію вони орієнтують переважно на іноземних туристів, а не на вітчизняну публіку.

3. Забезпечити **обов’язкове вивчення українських перекладів творів світової вокальної класики в процесі підготовки вокалістів у всіх без винятку вітчизняних мистецьких вишах**. Адже ці вищі знов-таки готують коштом українських платників податків співаків, які працюватимуть в Україні. Було б завеликою розкішшю орієнтувати весь підтримуваний українськими бюджетними коштами навчальний процес внятковано на тих, хто вже завтра емігрує за кордон і зробиться там частиною міжнародного оперного “фаст-фуду”.

Шановний Володимире Володимировичу, сподіваємося від Вас рішучих дій і дуже просимо орієнтуватися не на ту частину мистецьких еліт, яку цілком задовольняє сьогоднішня ситуація, а на українських платників податків, які мають право одержувати свій улюблений культурний продукт своєю рідною мовою в перекладі своїх великих поетів.

З повагою

Роман КУШНІР, академік НАН України, професор, голова Наукового товариства імені Шевченка в Україні;

Олександр НАКОНЕЧНИЙ, професор, доктор фізико-математичних наук, президент АН вищої школи України;

Михайло СИДОРЖЕВСЬКИЙ, голова Національної спілки письменників України;

Павло ГРИЦЕНКО, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту української мови НАН України;

Богдан АЖНЮК, доктор філологічних наук, професор, директор Інституту мовознавства імені Олександра Потебні НАН України;

Віктор ГРІНЧЕНКО, академік НАН України, доктор фізико-математичних наук, директор Інституту гідромеханіки НАН України;

Олександр ПОНОМАРІВ, доктор філологічних наук, заслужений професор КНУ ім. Тараса Шевченка, академік АН Вищої школи України;

Максим СТІХА, професор, доктор фізико-математичних наук, президент Асоціації українських письменників;

Григорій ГАНЗБУРГ, кандидат мистецтвознавства, президент Шубертівського товариства;

Максим РИЛЬСЬКИЙ (онук), директор Благодійної організації “Фонд Максима Рильського “Троянди і виноград”;

Ольга ВОРОБІЙОВА, професор, доктор філологічних наук, член Наукового комітету Національної ради з питань розвитку науки і технологій;

Наталія СТАРЧЕНКО, доктор історичних наук;

Тарас МАРУСИК, заступник голови Координації з питань застосування української мови в усіх сферах суспільного життя при Міністерстві культури України (з 2016 р.), заступник голови творчого об’єднання перекладачів НСПУ, громадський діяч, перекладач з французької;

Володимир ВАСИЛЕНКО, професор Національного університету “Києво-Могилянська академія”, доктор юридичних наук, Надзвичайний і Повноважений посол України, голова робочої групи з написання нового мовного закону;

Лариса МАСЕНКО, професор Національного університету “Києво-Могилянська академія”, доктор філологічних наук;

Сергій ОСНАЧ, громадський діяч, експерт з питань мовної політики, співавтор нового мовного закону;

Іван ЮЩУК, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри слов’янської філології і загально-мовознавства Київського міжнародного університету;

Максим КОБСЛЄВ, редактор Порталу мовної політики, співавтор нового мовного закону;

Ярослав ГАРАСИМ, професор Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор філологічних наук, Перший заступник Голови всеукраїнської асоціації викладачів української мови і літератури;

Сергій БОРЩЕВСЬКИЙ, член Правління Національної спілки письменників України, голова творчого об’єднання перекладачів НСПУ, перекладач з іспанської;

Галина МАЦЮК, професор Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор філологічних наук;

Олександр ІВАНОВ, засновник ініціативи “Переходь на українську”, співавтор нового мовного закону;

Юрій ГНАТКЕВИЧ, народний депутат України трьох скликань, доцент, кандидат педагогічних наук, голова Просвітницького Центру національного відродження ім. Євгена Чикаленка;

Роман ГОЛОВЕНКО, медіа-юрист, співавтор нового мовного закону;

Тетяна НЕКРАЧ, професор Національного лінгвістичного університету, перекладачка;

Ольга РІЗНИЧЕНКО, кандидат філологічних наук, науковий співробітник Харківського літературного музею;

Надія ГУЛА, член-кореспондент НАН України і НАМН України, доктор біологічних наук, професор;

Леонід ГАЛЬЧИНСЬКИЙ, кандидат технічних наук, доцент НТУУ “Київський політехнічний інститут ім. І. Сікорського”;

Анна ХОМ’ЯК, кандидат технічних наук, доцент Національного транспортного університету

Євгеній ХОДАКІВСЬКИЙ, професор, заслужений діяч науки та техніки України

Каміння на торсіонних полях

Євгеній Іванович Ходаківський — доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки та техніки України, академік Української академії економічних наук, почесний професор Житомирського національного агроєкологічного університету та Житомирського технологічного університету, член президії Житомирського ВУТ “Просвіта”, автор низки монографій, серед них “Методологія наукових досліджень в парадигмі синергетики”, підручників “Психологія управління” (п’ять видань), “Економіка та менеджмент праці” та інших праць. Він започаткував цикл праць наукової публіцистики книгою “Кароль Войтила — вчений працезнавець, релігійний діяч, Святий і цивілізаційна перспектива розвитку людськості” (2018 р.) та інші.

Відомі світові психотерапевт Мілтон Еріксон та його асистенти Джон Гріндер і Річард Бендер (США) й не передбачали, що їхній винахід у галузі гештальт-психології в кінці минулого та початку нинішнього століття з короткою аббревіатурою НЛП (нейролінгвістичне програмування) набуде такого широкого розповсюдження в мирних цілях та застосовуватиметься у військових як основна зброя в широкомасштабній за формою і здичавілій (неандертальській) війні Росії з Україною із загарбанням частини території Донбасу і цілого Криму. Але, на початку, це служило для пояснення основних намірів цього геніального узагальнення у галузі психотерапії та застосування його як позитивну програму людського досвіду в дії людської психіки з ціллю її покращення в майбутньому. Як пояснюють самі автори, в початковій стадії теорія психологічного програмування втілювалась у практику лікування психосоматичних хвороб: різного виду фобій, алкоголізму, наркозалежності, а також для прискороженого досягнення успіхів у навчанні, спорті тощо. Мало лише позитивне спрямування. В суто віртуальній формі — це теорія гештальтпсихології (гештальт з нім. образ, психо з грец. — душа). Її основа — гештальтологія, сформована ще понад сто років тому німецькою школою. Отже, у гештальтпсихології спочатку формується образ — гештальт на основі найкращого (найпривабливішого) уявлення, а далі цей образ запускається в свідомість людини, в реальну практичну дію.

Повернемося до хронології сучасної гібридної війни. Нинішня історія покарала Україну ганебним президентом-тираном, який отримувалася насолоду від садизму та знущань над людьми, звірячого побиття молодих демократів 30 листопада 2013 року за їхнє природне прагнення жити в гуманістично-демократичному середовищі світу та бандитських вбивств снайперами в Києві на майдані Незалежності більше сотні патріотів України. А також дуже небезпечною в історії світової демократії окупацією та загарбанням території Криму як суверенної української землі, шовіністичними силами Росії під стягом лідера “руського міра” методами психологічної диверсії і психотероризму. При цьому використано давно засуджену всім гуманістичним світом ганебну стратегію “макіавеллізму” — “мета виправдовує засоби”. Нагадаємо, що автор цього методу Ніколо Макіавеллі (1469—1527) вказував на хитру і підступну діяльність, що не бере до уваги жодних інших мотивів, крім результативності, але сам автор методу був моралістом, тож щодо його застосування радив звертатися із совістю. При загарбанні Криму для його виконавців таких понять як моральність, совість і гідність не існувало. Згадати лише, з якою хитрістю та нахабністю на очах всього світу був сформований за години так званий “новий уряд Криму” або проведений псевдорєферендум. Або якого рівня моральності можна визнати поведінку переодягнених у “зелену шкіру” “бандитів-тітушок”, що виставляли попереду своїх загонів жінок та дітей, атакуючи та захоплюючи в російський полон бойові військові частини, які стояли лише “на силі волі” та їхньому гуманістичному, миролюбивому характері.

“Зелені чоловічки” — це перший образ-гештальт або “снаряд”, запущений у демократичну від природи душу українства. В перший день ейфорії кримського бліцкригу, після завірянь їхнього лідера про винятково мирний характер захоплення українських військових частин, за ви-

конання своїх військових обов’язків було вбито українського прапорщика Сергія Кокоріна. То хто ж узяв на душу цей гріх? Перша особа, що завіряла “про мирний характер”. І тут доречно деталізувати ганебну стратегію макіавеллізму, якою так успішно володіє професійний розвідник небезпечного авторитарного спрямування. Якщо досягнута головна ціль, то супідрядні цілі можуть мати улесливо-миролюбний напрям. Тож не витримує ніякої критики і схвалення характер лідерів кримського бліцкригу. І нам, демократам усього світу, необхідно пояснювати про здичавіло бандитський характер російської агресії. Чи можна оцінювати інакше одного з признаних лідерів Криму, який заявляв, що має наміри посадити в клітку в московському зоопарку президента США Барака Обаму (за повідомленням у програмі ТСН, травень 2014 р.)? Нам, демократам, необхідно пояснювати всьому світу (а він буде демократичний — іншої альтернативи немає), що Крим — це перлина природи і краси, це всенародна, світова власність, а не російська база для обстрілу Європи і Азії.

Далі об’єктами російської агресії стали Донецьк і Луганськ, суверенна територія України, де застосовано гештальт “шахтаря, який незгоден з українською ментальністю та стверджує свою високу авторитарність під знаком вираження в особистості та потребує захисту російських братів”. Звернімося до історії колишніх минулих радянських “п’ятирічок”, особливо 60-х—70-х років ХХ ст. до періоду освоєння донецьких територій. У пам’яті нинішніх поколінь ще присутні школи ФЗО (фабрично-заводська освіта), після закінчення яких молоді масово і примусово направляли у донецько-луганські краї. Наші поліщуки пам’ятають, що їхали навіть сім’ями, родинами, бо там начебто створювались умови для високої платні, заробітку. Нині можна прослідкувати наявність там аборигенів українського Полісся, таких як роди Капітулів, Скуратівських, Недашківських, Ходаківських, Закусил, Бехівців та багатьох інших, що залишили своє коріння в донецьких краях. На жаль, важка праця шахтаря не сприяла їхньому довголіттю. Ще у віці до 60 років вони відійшли в кращий світ, залишивши там своїх онуків і правнуків.

А в теперішній п’ятирічний період, після Революції гідності, гештальтно-макіавеллівські теорії (підступні, ганебні, нелюдські) залишилися діяти і проникати у ментальну душу українства, яка відображає їхнє “єство”, гуманно-миролюбивий від природи характер.

У ворожих до України ЗМІ та на заробітчанах телеканалів, використовуючи саркастичну нищівну критику сучасного стану через театралізований образ нового лідера нації через завулякове під атрибутику демократії, бліцсформований монопарламент, по вінця наповнений найбільш закоренілими критиканами. Тут доречно зазначити, що флагманом демократичного світу (США) законодавчо давно (понад сто років) заборонено саркастично-принизливе критиканство. Так, відомий американський учений Дейл Карнегі (1888—1955), “фахівець з людинознавства та людиновідання”, праці якого перевидувалися понад сто разів і перекладені понад тридцятьма мовами, нещадно “знищував” тих, хто зловживав критикою. Завдяки його розробкам заборонено критику, що принижує

особистість людини. Це значною мірою визначає рівень цивілізованості й гармонізації суспільства. Він глибоко та детально вивчав життя американського президента Авраама Лінкольна протягом десяти років і три роки присвятив роботі над книгою “Лінкольн, якого не знають”. У цій праці він зазначав, що різка критика ніколи нічого не дає. Священні книги індуїзму навчають законам взаємин за тисячу років до того як Ісус проповідував їх серед кам’янистих пагорбів Іудеї, підсумовуючи думку про те, що “поводитись з людьми треба так, як ви хотіли б, щоб вони поводитись з вами”. На жаль, маємо здичавілу критику саркастично брідкої критики, що присутня в засобах ЗМІ і нині.

Історія свідчить, що не було президента, який би систематично щоденно не зазнавав такої критики. В Інтернеті та на основі застосованих сучасних ІТ-технологій висміюється в сатиричній формі образ “ведмедика” більш як сім мільйонів ІТ-примірників. Висміювалося все (навіть основи української релігії). Особливо масово висміювалася дружина п’ятого президента України Марина Порошенко. В цьому контексті хотілося б нагадати безсовісним критиканам, що ця талановита, гуманна і красива жінка має ступінь доктора філософії у галузі медицини, і її високоморальність, культура та благодійна діяльність переважають усі програми існуючих “квартилів”, попри те, що вони професійно володіють естрадним гіпнозом (до речі, сценарій гіпнозу, вміло і вдало застосований під час телевізійних дебатів, дуже легко поставив на коліна тодішнього президента).

Але спрацював найкращий гештальт: обирати будь-кого, крім чинного, занесений з “руського міра” і посяяний на ґрунті невдачі реформ у телепрограмах авторитарного світу. Тут доречно було б показати походження авторитаризму в дослідженнях відомих учених США. Виникнення авторитаризму в управлінській системі пояснюється теорією мотивації Ф. Тейлора та Д. Мак-Грегора. Мотивація Х-типу ґрунтується на доктрині “економічної людини” і на передумовах, коли у мотивах людини домінують базові біологічні потреби, особа має успадковану нелюбов до роботи і намагається її уникнути, людина не бажає працювати, особа надає перевагу тому, щоб нею управляли (“оцей начальник: він наведе порядок”). Потрібен систематичний суворий контроль з боку керівника, тому якість роботи низька. Такі працівники “полюбляють” начальство. За свідченням Д. Мак-Грегора, їх не багато, близько 25 відсотків. У теорії Х як основний, застосовується стимул примусу, а як допоміжний — матеріальне заохочення. Теорія У ґрунтується на дотриманні “соціальної людини”. Ця теорія орієнтована на іншу мотивацію, протилежну попередній. В її основу закладено такі передумови: у мотивах людей домінує бажання добре працювати, зусилля людини на роботі такі ж природні, як і під час відпочинку, готовність брати на себе відповідальність і особливо використовувати свої знання і досвід, успіх підприємства (організації) залежить від винагород, які одержує людина за працю. Відповідно до теорії У, контроль і погрози не є єдиним засобом досягнення мети організації та спонукування людей до праці, — вони самі прагнуть до неї, здійснюють самоуправління, самоконтроль згідно з очікуваною вина-

городою за свою працю. Модель цієї теорії відображає активну частину суспільства — близько 75 відсотків, і є відображенням його демократичної природи.

Генеруючи теорії мотивації з типами керівників та системами управління, Р. Лайкерта (США) виділяє керівників, що належать до першої системи як до експлуататорсько-авторитарної, на найвищій ієрархії управління — авторитарно-салистської, які не рахуються з людськими жертвами заради досягнення поставленої мети. Ці керівники мають характеристики автократа. Вони повністю відповідають характеристикам Х-типу і є їхнім породженням, люблять вживати “міцний” лексикон.

У-тип характеризується протилежними якостями, а відтак не може бути авторитарним, властивий йому стиль управління — демократичний. Згідно з теорією Р. Лайкерта, керівники цього типу виявляють значну довіру до підлеглих. Відносини керівника з підлеглими — дружні, базовані на взаємній довірі. Прийняття рішень у найвищому ступені децентралізовано.

Дослідженням демократичного стилю управління присвячено тридцятирічну роботу відомих у світі вчених Роберта Блейка та Ежені Мутон, де вони копіткими науковими дослідженнями довели, що силові лінії від демократичності управління набагато перевершують авторитарний стиль. Демократична сутність українського народу має невичерпне коріння. Українці “не люблять командування” і здебільшого не приймають авторитарний тип управління, посилаючись на те, що цей тип допускає “нечесність”, “безсовісність”. Моя молодша сестра Марія (м. Коростень) живе поруч з Ольгинською церквою, а відвідує, шкунтильгаючи, українську, яка розташована за 2 км. Чому? Тому, що там українська мова, “свої люди” і ніхто не командує “примиріться”.

Українська мова, як душа народу, має природне походження. Багато поетів (А. Малишко, В. Сосюра, М. Рильський та інші) назвали її солов’їною, адже серед всіх звучань найкраща солов’їна — “її” протяжний звук, а саме слово “Україна” характерне цим звучанням і багато іншомовних часто опускають цей звук, міняючи у слові на “і”. Але навіть світовий класик літератури І. С. Тургенєв повідомляв: “Якби я народився українцем, я розмовляв би лише українською”.

Найгірше те, що нинішні стратегічні прийоми на найвищому рівні “забарвлені” авторитаризмом, який походить від незмінної генетичної природи людини (соціотипу). Відомі випадки приниження підлеглих людей з вимогою залишити аудиторію, називати “мій”, наприклад “мій прокурор”, грубо ставитись до підлеглих. І це є безтактним порушенням управлінської етики. Тут доречно нагадати всім авторитарам, тиранам і диктаторам Євангеліє від Матвія: “Що користі людині, яка покориє весь світ, а душу свою занепасти?”. Жажлива зовнішня інфекція авторитаризму, звісно, йде від сусіднього “міра”. Царизм — її батько. Не вникаючи в її довгу історію, пригадаємо лише останні десятиріччя. Наприклад, картину розстрілу з танків російської Думи Борисом Єльциним на телеочах усього світу. І тут “спрацювала” притча: “Борис породил Володимира”. Нинішній лідер жорсткого авторитаризму, озброєний до зубів термоядерним начинням та гештальт-технологіями, а також стратегічними прийомами макіавеллізму, вельми професійно веде гібридну війну. У такий спосіб здобуто перемоги в Молдавії, Грузії, Вірменії та у нас в Україні. Нині взялись за “підкорення Європи”. Євро-вісь демократії добре нахилилась вниз і “сіла на газову голку”. На жаль, російські “демократи-декабристи” нечисленні: їх нещадно знищують. Пригадаймо світлий образ Бориса Немцова. Він заслуговує найвищої слави, яка увічнена пам’ятниками в США та світі.

Далі буде.

Війна в центрі Європи!

Делегація Міжнародного Національного Конгресу в Мюнхені поширює інформацію про проросійські медіа в Німеччині. Ми розповідаємо місцевим жителям про гібридну війну в Україні та як Росія використовує різноманітні методи пропаганди для маніпуляції думкою населення. Тільки спільною працею і одним фронтом Європа може протистояти імперіалістичним амбіціям Кремля та стояти на захисті демократичних цінностей.

Ольга СИДІЙ,
керівник прес-служби МНК

Російські медіа-агенти проникають у різноманітні ЗМІ Європи. Це дає їм можливість формувати спотворену думку населення щодо політичної та економічної ситуації в країні, насаджувати свої ідеї, дискредитувати події та маніпулювати думкою населення.

Інформаційна сфера — один із фронтів гібридної війни, і ми, українці, її програємо. За допомогою подібних засобів Росія

дестабілізує ситуацію в країні, приводить до влади своїх людей.

Результатом такої тривалої роботи стала війна в Україні. Війну в Україні брехливі ЗМІ показують як громадянську, але це не так.

Населення Німеччині, 40% якого нещодавно підтримало анексію Криму Росією, висловило недовіру німецьким ЗМІ щодо висвітлення подій в Україні.

Згідно з дослідженням німецького телеканалу NDR, 63% німців не довіряють частково або повністю ЗМІ Німеччини в

питанні висвітлення новин про Україну, передає Deutsche Welle.

Кожен з нас є воїном у гібридній війні і тільки від нас залежить, чи дамо ми відсіч ворогу, чи будемо ховатися, чи капітулювати. Боритись з пропагандою можливо і потрібно, бо інакше доведеться програвати ще не одну інформаційну битву в цій війні. Нашими поразками уже є думки європейців про

“громадянську війну”, визнання Криму російським чи хибна думка про націоналістів.

Тільки стабільна боротьба з фейками, виготовлення якісного інформаційного продукту, належна комунікація влади із ЗМІ та висвітлення правдивих фактів для світової спільноти здатні змінити загальне ставлення до України та визнання Росії агресором і ворогом демократичного світу.

Наші в Європі: чи говоримо ми в один голос?..

Ольга МОЦІЯКА,
фахівчиня Центру гуманітарної співпраці з українською діаспорою Ніжинського держуніверситету імені Миколи Гоголя

Головним ініціатором став Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету “Львівська політехніка” (МІОК) на чолі з директоркою Іриною Ключковською. МІОК — чи не єдиний освітній заклад в Україні, що вивчає проблеми міграційних потоків та життя наших співвітчизників за кордоном. На думку народної депутатки Оксани Юринець, саме МІОК реально працює з діаспорою, має успішну програму Diaspora for development.

Об'єктом наукового обговорення стали сучасні міграційні процеси в Україні та світі, зміни в міграційній політиці України, особливості формування новітніх громад українських мігрантів після Революції гідності, роль та завдання українського громадського активізму в країнах ЄС та перспективи співпраці українських активістів закордоння з українськими державними інституціями та громадським сектором.

Конференція зібрала відомих політиків, держслужбовців, науковців, громадських діячів, підприємців з України і 14 країн Європи: Естонії, Ізраїлю, Іспанії, Італії, Молдови, Німеччини, Польщі, Португалії, Республіки Кіпр, Росії, Словаччини, Туреччини, Франції, Чехії. Загалом 130 учасників. Робота одноденної конференції була дуже насиченою, чітко організованою. Крім офіційного відкриття та пленарного засідання була панельна дискусія “Виклики перед Україною як фактор українського громадського активізму в Європі” та відкрита дискусія “Українські активісти за кордоном: змінюємо, впливаємо, формуємо світ навколо себе”. Модераторками виступали Ірина Ключковська, її заступниця Оксана П'ятковська та голова регіонального офісу Міжнародного фонду “Відродження” в Західній Україні Оксана Дашаківська.

Під час офіційного відкриття конференції І. Ключковська зробила акцент на нових викликах, що стоять перед українцями всього світу. Вони спровоковані Росією, що і в українській діаспорі вбачає об'єкт гібридної війни. Російський агресор намагається розколоти українців за кордоном, провокуючи їх та маніпулюючи різноманітними діями. “Підтримання українських організацій за кордоном повинно стати невід'ємною частиною зовнішньої політики України”.

На жаль, сьогодні, зазначила головна наукова співробітниця Національного інституту стратегічних досліджень Олена Малиновська, поведінку українських політиків щодо мігрантів можна охарактеризувати як пасивне споглядання. Не проводиться жодних дискусій, про будь-яку допомогу навіть говорити не доводиться.

Зусиллями науковців на основі різноаспектного аналізу був представлений своєрідний “портрет” сучасних українських мігрантів, їхній активізм та інтеграцію в нові для

Українська діаспора — одна з найчисельніших у світі. І хоч перша хвиля еміграції датується ще кінцем XIX століття, але й сьогодні кількість переселенців стрімко зростає. Проблема української міграції є досить складною й потребує комплексного вивчення, ретельного аналізу в контексті українського минулого, сьогодення та майбутнього. Одному з актуальних та невідкладних питань цієї теми було присвячено Міжнародну науково-практичну конференцію “Громадський активізм українських мігрантів Європи: згуртовані новими викликами”, що відбулася у Львові.

О. П'ятковська та І. Ключковська

них країні. Це передусім ґрунтовний проєкт, підготовлений співробітниками МІОКу (соціологінею Вікторією Гойсман, науковим співробітником Юрієм Марусиком, кандидаткою економічних наук Оксаною П'ятковською) під орудою кандидатки педагогічних наук Ірини Ключковської. Проєкт передбачав проведення різноманітних анкетувань та інтерв'ю серед українських мігрантів протягом лютого-червня 2019 р. Охоплено респондентів семи країн: Іспанії, Італії, Німеччини, Польщі, Португалії, Франції, Чехії. Вік опитаних мігрантів — 18—35 років. Вони наголосили, що вагому роль у єднанні українців за кордоном відіграють церква та соціальні мережі. Цікавим є факт, що активними членами українських громад виступають переважно забезпечені жінки віком від 30 до 50 років. Активність громадських організацій припадає на період Майдану та початок війни з Росією. Зазвичай в організації входять до 50 осіб, серед котрих найактивніших — 10. За цей час громадські об'єднання провели багато культурно-освітніх заходів, запропонували чимало ініціатив, що стосуються відстоювання прав та інтересів української діаспори, її взаємодії із суспільством і владою.

Серед труднощів, з якими стикалися українські мігранти в нових країнах, було зокрема названо погане володіння іноземними мовами, брак друзів, фінансова нестабільність, незнання законів, інша система освіти, конкуренція тощо.

Провідна наукова співробітниця Відділу етнології сучасності Інституту народознавства НАН України Оксана Іванкова-Стецюк (Львів) презентувала дослідження “Згуртовані викликами міграції: родинний тьюторинг як нова практика громадського активізму українців” (тьюторинг — своєрідна взаємодія вчитель-учень — Прим. авт.). Родинний тьюторинг — нова популярна практика за кордоном. Вона полягає в тому, що одній родині інша допомагає адаптуватися півроку, а наступні півроку —

та вже допомагає новій.

Оксана Дашаківська (Львів) виокремила у своєму дослідженні два рівні громадської активності за кордоном: 1) локальний; 2) через громадські організації, тобто інституційований. У такий спосіб дослідниця порушила проблему інституціалізації волонтерства, чим викликала жваву дискусію серед учасників конференції.

Виступи діаспорян з Іспанії (Олеся Лілак-Чижович), Молдови (Роман Руссу), Німеччини (Ольга Котик), Польщі (Христина Барабаш, Мирослава Керик), Чехії (Святослав Каліщук) та інших країн збагатили учасників конференції інформацією про особливості функціонування українських організацій цих країн.

Лейтмотивом конференції стало твердження про те, що сучасні виклики вимагають згуртування українських патріотичних сил мігрантів та України. Почесний консул Грузії у Львові Ярослав Музичко слушно зауважив, що мігрантам необхідний об'єднаний стрижень. “Будемо сильними, коли з еміграцією говоритимемо в один голос”. А народна депутатка України, членкиня Комітету Верховної Ради України з питань гуманітарної та інформаційної політики Софія Федина висловила ще категоричніше: “Українцям допоможе вижити єдність з етнічною Батьківщиною”.

Дмитро Кадубін, помічник народного депутата, голови підкомітету з питань зв'язків і захисту прав та інтересів українців за кордоном Комітету Верховної Ради України з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва Святослава Юраша, наголосив: щоб подолати зовнішнього ворога, треба спершу подолати внутрішнього — роз'єднаність українців. Важливо, щоб була зрозумілою роль України для її мігрантів. Прикладом тут може слугувати Польща, де діаспора має державну підтримку. Допомога не повинна вимірюватися лише фінансами. “Треба політична воля тих, хто за це відповідає”. Потрібно не лише слухати, а й чути.

Народна депутатка Оксана Юринець стверджувала, що “єдність творить нові можливості”. Слід посилити обмін інформацією, сформувані бізнес-мережу, активніше поширювати свою культуру, адже інтеграцію з ЄС треба поєднувати з розумінням власної ідентичності. Варто розробити механізми реінтеграції (створення можливостей для повернення мігрантів на Батьківщину).

Із пропозицією посилити український дискурс в інформаційному просторі, де панує російський дискурс, виступила Оксана

Дашаківська. За кордоном існують політичні організації, що фінансуються Кремлем. Відтак українська еміграція може поширювати правдивий образ України, до якої нині прикуто увагу не тільки Європи, а й світу загалом. Українці діаспори потребують допомоги своєї Батьківщини в згуртуванні, підказки, як діяти в сучасних умовах.

Голова секретаріату Світового Конгресу Українських Молодіжних Організацій, представник Молдови Роман Руссу вважає, що Україні обов'язково треба вести діалог з діаспорою. Руссу наголосив, що Молдова має великий досвід діяльності українських громад під російським пресингом ще з 1992 р. і може поділитися ним з Україною. Нині в Молдові є депутати, обрані від української діаспори.

На конференції озвучили ідеї, реалізація яких мала б посилити роль української діаспори у вирішенні проблем України: це питання подвійного громадянства, голосування на виборах онлайн. Доцент кафедри соціології Українського католицького університету Данило Судин (Україна, Львів) аргументом на користь його введення в Україну навів такий факт: у Франції ті, хто має лише українське громадянство, бояться йти на виборчі дільниці, аби їх не арештували. Такі побоювання, звісно, є безглуздими, однак введення подвійного громадянства значно б знизило напругу та додало голосів до виборів в Україні. На проблему голосування вказала також голова Фонду “Наш вибір” Мирослава Керик (Польща, Варшава). “Українці в Польщі розвиваються між двома країнами”, — зазначила вона в розмові по скайпу.

Заступник голови ГО “EuroMaidan in Prague” Святослав Каліщук (Чехія, Прага) стверджував, що час демонстрацій минає, зараз основні сили мають бути кинуті на пропаганду власних ідей. У цьому його підтримала голова Асоціації українців на Канарських островах “Дві Землі, Два Сонця” Олеся Лілак-Чижович (Іспанія, Лас-Пальмас-де-Гран-Канарія).

Учасники конференції наголошували на потребі більшого залучення молоді, необхідності подолання стереотипних заходів, що повинні містити більше “сучасних сенсів”, бути більше спрямованими на майбутнє. На жаль, ще є проблема відсутності українських шкіл, забезпечення українськими підручниками.

Конференція у Львові про актуальні проблеми українських мігрантів Європи мала високий науковий рівень, відзначилася глибоким науковим осмисленням, конструктивним спілкуванням з представниками української діаспори, щирим вболіванням за долю українців, дружньою теплою атмосферою.

Хочеться вірити, що продуктивні ідеї, котрі були озвучені на конференції й опубліковані у збірнику її матеріалів, будуть покладені в основу співпраці активних українських мігрантів з державними установами та громадськими організаціями України в пошуках подолання сучасних викликів та загроз.

Тарас САЛИГА,
м. Львів

Перезва Д. Павличка з Прологом І. Франка до поеми «Мойсей»

У Павличкової збірці “Не зрадь!”, що з’явилась 2005 р., є складений витонченими терцинами вірш “Народе мій воскреслий, що з тобою?” Це перегук із Франковим Прологом “Народе мій, замучений, розбитий...” до славнозвісної поеми “Мойсей”, явленої 1905 р. Терцини — улюблена строфіка І. Франка. Є в нього у цій строфічній формі низка яскравих творів, зокрема “Притча про піст”, “Із книги Кааф”, “Спомини” та інші.

Видатний дослідник українського та світового віршознавства Ігор Качуровський, покликаючись на Франків досвід віршотворення, зокрема на Пролог до “Мойсея”, відзначав “досконалу будову поетових терцин, які виразно відрізняються від терцетної строфи”. Терцетом в українській поезії вважають тривіршову строфу різного розміру. Розмір терцини — одинадцятискладовий п’ятискладовий (інколи шестискладовий) ямбічний вірш. Це усталені версифікаційні норми терцини і терцета.

Павличкова збірка “Не зрадь!” з’явилась у 2005 р., тобто через століття появи геніального Франкового твору “Мойсей”. Є багато поглядів на привід написання поеми, які звів до купи Юрій Шевельов (Шерех). Він зауважив, що “поему відчитувано по-різному: “Конфлікт між національними почуваннями людини та скептичними міркуваннями людського інтелекту” вбачав у поемі її перший інтерпретатор Ярема. “Проблему проводу нації” і розв’язання проблеми “у змислі ідеалізму і націоналізму” знайшов Чехович. За Кобилецьким, поема написана про “взаємини між героєм і народом”, Каспрук уздриває “проблему народу і вождя”. Усі радянські франкознавці як один хочуть бачити в поемі реакцію автора на революцію 1905 року: “Ідейним поштовхом до написання поеми “Мойсей” були для Франка революційні події в Росії і на Україні 1905 р.” — у формулюванні Каспрука. Правди ради треба сказати, що і це твердження знайшло свій перший вияв у Яреми (ст. 17). Осторож стоїть суд Миколи Зерова. Для нього “Мойсей” — це поема сумнів, але сумнів подоланого.

Це не всі інтерпретації, а тільки головні. Але цього вистачає, щоб прочитати поему власними очима і вибрати одне тлумачення з запропонованих або відкинути всі й виробити своє. Отже, перегорнім сторінку”.

Перегорнувши сторінку і вглибившись не лише в ідейну суть твору, а й у Франкові “національні ідеали”, Шевельов акцентує: “Франко сам писав про свою поему, що в ній “показано загострення конфлікту між пророком і народом, аж до цілковитого розриву... Насамперед впадає в око, що поет нічого не сказав про зв’язок поеми з революцією 1905 року. Зробити це було легко, бо в передмові зазначено, що твір постав 1905 року, але й тільки...” В інших працях Франка, справедливо твердить Шевельов, де Франко згадує революцію, “якої результатом мусить бути повний перестрій зразу державного, а далі громадського, соціального порядку... Він вітає події з поглядом нових можливостей для української національної справи: “Велика доба для нашої нації почнеться з хвилиною, коли в Росії упаде абсолютизм”.

В епіцентрі цих роздумів — революція 1905 р. і час з’яви Франкового твору, що між собою перетинаються, Павличко “відгукнувся”, “переспівав” чи здійснив “перезву” з Прологом до поеми своїм твором “Народе мій воскреслий, що з тобою?” уже в інших історичних умовах — через сто років.

Поет — гранослов, великий Франків Учень святкує столітню дату появи геніального твору свого Учителя. Він хоче говорити з народом Франковими устами. Риторична семантика Павличкових зболеваних слів “Народе мій воскреслий, що з тобою?” і Франкове “Народе мій, замучений, розбитий” по-своєму — синонімічна пара, де в “субстанції незримій” — Франків докір, і Франкова пересторога, і Франкова віра. Павличко звертається до Вічного Революціонера і Каменяря, який “Все, що мав у житті, він віддав для одної ідеї”. Щоб ця ідея в умовах складних перипетій ХХІ століття не згасла, Павличко як державник і політик кличе Провідника нації на поміч, на рятування великої ідеї. Франків Пролог у Павличкової унікальній стилізації “тривожить душу”, соромить за рабську прислужливість та “облудливу покірність” сусідам-гнобителям уже новими поколіннями.

Переклик чи, якщо хочете, переспів Франкового Пролога і Павличкового вірша “Не зрадь!”, і у терцинній версифікації, і в ідейному навантаженні, сказати б, наближені один до одного. Різниця тільки в тому, що Франків Пролог має шістнадцять терцинних строф і прикінцевий окремий

рядок, а Павличків вірш “Не зрадь!” містить дев’ятнадцять терцинних строф і прикінцевий останній рядок, як цього вимагає жанр. Крім різниці строф, усе тут грає, усе тут співмірне. І. Франко написав Пролог 20 липня 1905 р. Д. Павличко явив “Не зрадь!” теж 20 липня, але через сто літ (2005 р.).

*Народе мій воскреслий, що з тобою?
Невже на те вставав ти з домовини,
Щоб знов укритись рабською ганьбою*

*І добровільно, світові на кпини,
Вернутись до свого сусіда в слуги
Де ти вже був, де триста літ щоднини*

*Побитий помирав із болю й туги
За волею й державою своєю?
Невже сибірської тайги шаруги*

*Зморозили навек твою ідею?
Невже забув ти хліб Голодомору —
З дітей твоїх, із бур’янів та глею?*

Новітня історична дійсність у “воскреслий” Україні, на жаль, національно здеформована, розбита, роздерта, обездуховлена п’ятою колоною і задурманена хохлами-малоросами та генетично спадковими яничарами. Сучасна епоха споріднена з Франковою. Тому Павличко орозумлює народ, веде його сторінками його ж сумної і трагічної історії. Але він не тільки освітлює “лихо давнє”, а й бачить “лихо сьогочасне”:

*Невже за злотних обіцянь фантоми,
За усміх брата, підлого зісподу,
За нафту віддаси без осороми*

Здобуту кров’ю й вірністю свободу...

*Я знаю: ти навчився воскресати,
Та більше любиш ти свої страждання,
Печальні співи, невмиручі втрати...*

*Але година надійшла остання —
Не дайся вкинути у нові закови,
Не зрадь свого звитяжного повстання!*

*Плетуть на тебе окуття шовкове,
Ласкаве, як повітря в Гагадані,
І тепле, наче море Соловкове...*

*Не стань плебеем, взявши на Майдані
Тягар державотворчих зобов’язань,
Не дай вождям згубитися в дурмані*

*Нікчемних чварів і чванливих казань, —
Бо знову ти прокинешся в гостині,
Вже не як брат, а як слухняний в’язень.*

“Мойсей”, — знову звертаюся до Ю. Шевельова, — не тільки твір, написаний гарячим серцем і проникливим розумом. З мистецько-фахового погляду це першорядної якості будова, зведена з тривкого матеріалу рукою досвідченого і сумлінного муляра, де кожна цеглина припасована майстерно до іншої, де нема шпарин і кривини, будова, що простотіть сторіччя... Написаний після найтяжчих випробувань, на вершці змужніння, на кінці “життєвої дороги”... Як легко було впасти в спокусу стилізації Біблії, що її Франко добре знав...

Франко утримувався від цієї спокуси. Його поема мала бути не тільки про минуле. Вона була й про сучасне... Минуло шістдесят років, як Шевченко дав “Заповіт українському народові” (25 грудня 1845 р.), українська нація дістала другий заповіт Франкового “Мойсея”... Геній Шевченка неперевершений, але який поступ зробила українська література за ці роки в сенсі інтелектуального круговиду і врівноваженої майстерності, яких творчих довершень і розкриттів провіщеного вона дійшла. У Франковому “Мойсеї” вона стукла в двері, що ведуть до “Божественної комедії”.

Таке спостереження Юрія Шевельова з’явилося наче на замовлення Д. Павличка, якого безперестанно, протягом усього творчого життя вишколює Франкова творчість. По-іншому сказавши, Павличко підписався б під словами Шевельова, як під своїми. Ці істини відкритим текстом чи опосередковано присутні у франкознавчих розмовах Дмитра Павличка. У цьому контексті пригадую розмову зі славним літературознавцем і зокрема глибоким знавцем Франкового життя і його спадщини та унікальним її інтерпретатором професором Іваном Денисюком, який сказав, що при народженні Дмитра Павличка Божий ангел поцілував його в чоло устами Івана Франка.

Павличко зумів побачити у творі Франка свій час, на що не спромоглися інші, навіть видатні франкознавці. Ось і цього разу не просто версифікаційна забава терцинної строфи, а привід запросити І. Франка — вічного державотворця — у наш час. Автор слів, засвічених від Франкового філософського, метафізичного полум’я “Народе мій воскреслий, що з тобою?” дає урок сучасним демократичним політологам, політичним технологам і експертам, які, на жаль, не апелюють до автора “Мойсея”, а в розмаїтих своїх дискусіях, круглих столах та всіляких “шоу” “глібокодумно”, інколи зверхньо та іронічно, навіть зухвало безліч разів повторюють одне і те саме, висловлюючи власне егоїстичне “его” (“я думаю”, “я вважаю”, “я переконаний”, “повірте мені”, “на мою думку”, “якщо ми хочемо...”, “у цій країні...”, “я впевнений”, “якщо ми будемо” тощо), а тим часом розтерзана Україна протистоїть неობільшовизму, неоімперським наступам, стікає кров’ю українських героїв ХІХ століття.

Поміж усе це — новітня валуєвщина в наступі на українську мову процвітає. Павличко, звертаючись до “воскреслого народу”, його отямлює:

*Стій! Подивися в очі проводуру,
Не дай свої мови на поталу,
Бо згинеш не від бою, а від миру*

*З хохлами, що взяли тебе помалу
Невольницьким язичієм зв’язати,
Впрягти в ярмо чужого капіталу!*

Відомий письменник Володимир Даниленко, сказати б, підтримує Павличків риторичний вишкіл народу. Він пояснює хворобу духовного падіння. Народ, який прозрів, раптом згасив у собі полум’я цього прозоріння, несподівано примирюється з

вічним ворогом. На думку В. Даниленка, причиною є те, що “в сучасній Україні через кризу віри й моралі стерто межу між добром і злом, тому негідник легко стає героєм і поважною людиною. А вина мистецтва в тому, що воно відверто не говорить про українські душевні хвороби, вважаючи їх нецікавою темою. Про це не завжди говорить література, бо розважає читачів легким читвом; про це не говорить українське кіно, бо його немає; про це не говорить театр, бо його не цікавить сучасне життя”.

Не дисонують Павличковим терцинам критичні спостереження Ігоря Лосева, які всупереч революційним подіям зродив 2014 рік. Не без підстав відомий публіцист висловився: “Боязкуваті кївські політики нібито демократичної й нібито патріотичної орієнтації смертельно перелякалися, й замість того, щоб розсудливо подивитися на речі, вже готові здати все, щоб “заспокоїти” антиукраїнські, антидержавні сили. У першу чергу, вони виставляють на торги те, що для них ніколи справжньою цінністю не було: українську мову, українську культуру, українську історію”. Він дорікає демогогам пристрасних закликів до діалогу на південному сході з українофобськими гомосовєтїкусами та кацапською ордою. Сьогодні належні до української медіасфери програли гібридну війну на всіх фронтах — і на сатирично-викривальному зокрема.

Пригадаймо, Іван Дзюба, роздумуючи над романом Ліни Костенко “Записки українського самашедшого”, наголошував, що “жаргонне суржикове” самашедший (чи самашетчий), — хоч би як обурювалися мовні пуристи, — ввійшло в наше мовлення багатьма барвами, то наївно серйозними, то іронічно-пародійними, то приязно-докірливими...” Споріднена з цим шойно зроджена аналогія — слово “лох” з російського тюремного жаргону. Воно також побутує у мовному вжитку нинішнього президента України. Тепер ця президентська лексема та лексеми від неї похідні успішно увходять у бойовий арсенал публіцистів, спрямований проти теперішньої абсурдної дійсності та самого ж президента.

“Лохнута” псевдореальність, спостерігає Мирослав Левицький, бере курс на саморуйнацію українського суверенітету. У конкретних фактах, якими Левицький послуговується, закладено конфліктний, неспростовний висновок чи, радше, два висновки. Перший — президент “розкриває” себе і ультимативно застерігає свою “підлеглу”, тобто міністра освіти “так не робити, як вона робить”. Висновок другий уже від М. Левицького. “3 жовтня 2019 року, — інформує він, — міністр освіти і науки Іванна Новосад в ефірі телеканалу “Прямий” заявила, що від вересня 2020 року всі російськомовні школи в Україні перейдуть на українську мову навчання. Це здійняло гвалт не тільки в Росії. На пресмарафоні президент України заявив, що для нього державність мови титульної нації не є пріоритетом! Він обіцяв запитати у міністра, що вона мала на увазі, торкаючись неприоритетного для Зеленського питання та ще й такого, що може серйозно підірвати його рейтинги. За його словами, озвученими низкою ЗМІ, “питання мови дуже розкинуто суспільство”. Хоч у світі воно консолідує нації, однак у головах політиків-малоросів, за підказкою московських стратегів, саме воно “розкинуто суспільство”. І Зеленський дав “дружно пораду” міністерці, натякнувши, що він би “так не робив, як вона робить”.

Як бачимо, радянсько-режимна практика нищення мови і взагалі українності не вичахла: у травні 1983 року ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР, тобто рівно у 120-ті роковини появи таємного циркуляра царського міністра Петра Валуєва, який заборонив видавати наукові праці й книжки українською мовою, підступно покликаючись на те, що “більшість малоросійської мови не було, нема і бути не може”. На цій підставі у червні 1983 р. з’явилась постановою колегії Міністерства освіти УРСР (тільки для службового користування)

про подальше вдосконалення вивчення російської мови в навчальних закладах та про її поширення. Обскурантська расистська політика русифікації та національного нівелювання відбувалась відкритим чином, хоч вказівки, накази, постанови, циркуляри, опускались зверху під грифом “совершенно секретно”.

Шановний читачу! У розмову, тема якої зазначена у заголовку, введено наче віддалені за змістом цитування різних осіб, проте думки яких значно доповнюють ідеї Павличкових терцин.

Ще така промовиста цитата. Отець і Глава Української Греко-Католицької Церкви Блаженніший Святослав наголосив: “В мене таке відчуття, що українське суспільство нагадує в’язня, якого випустили з в’язниці. У нього якийсь перехідний період. Йому потрібно інтегруватися в суспільство і знайти там своє місце. У нього чимало внутрішніх ран. Начебто він вже на волі, але ще живе в полоні стереотипів стосунків між людьми, сформованих в умовах неволі. Він на волі, але продовжує співати тюремний шансон. Це стосується і людської душі, адже рабська система поневолює її. Пута рабства потрібно розірвати і пройти процес визволення”.

Визволенню від рабства стоять на перешкоді медведчуки, рабівничі та з’яничарені нафтогазівці-бойки. У їхньому україноненавистницькому заповіднику клонуються такі ж, як вони. Ця слимачня жере Україну. Вона впала і на село Тухлю Сколівського р-ну на Львівщині. Тухля передовсім славна тим, що сюди приїздив Іван Франко записувати легенди і перека-

зи, які, власне, надихнули його на створення знаменитої повісті “Захар Беркут”. Тухля щорічно приваблює багатьох туристів. У селі стояло бронзове погруддя Кам’яного скульптора Анатолія Галаяна, яке однієї ночі зникло. Невідомі “бронзолюбці” його по-варварськи демонтували та понівечили гранітний постамент. Місцеві мешканці клянуться, що не вони викрали пам’ятник, який стояв багато років і до нього вони приносили квіти. Відповідь на питання, хто вчинив вандалізм, мало б дати слідство, в яке ніхто не вірить, стверджує автор інформації “Украли Франка” Йосип Марухняк. На його думку, “у цій справі може допомогти хіба що “Всевидаче Око” — скульптурна композиція уже покійного Анатолія Галаяна, встановлена на фасаді львівського храму Святої Трійці. “Всевидаче Око” все бачить!”

Ось вам омішанене обличчя сучасного морально здевальшованого українця. У середині попереднього століття Іван Дзюба у літературно-критичних дослідженнях ставив риторичне питання: “Звичайна людина чи міщанин?” При цьому він акцентував на красі суспільної поведінки людини, моральному здоров’ї її вчинків та духовних імперативах душі, що генетично успадковуються. За “вкрадення Франка”, хоч би які висновки слідство вивело, покарано когось чи ні — справедливе юридичне рішення мусить бути. Та не менш важливо глянути з іншого боку. З розвалом радянської системи в умовах української демок-

ратії ми одержали право вільного віросповідання. Незалежні Церкви, хоч і за складних драматичних перипетій, у нас розбудовуються. Релігія уже не “опіум для народу”. Ми стали побожні і дуже “побожні”.

Моя уява малює таку реалістичну картину... Святвечір. На столі 12 страв. Запрошення вмерлих на вечерю. На Йордан свої священні ритуали зі Святою Водицею. На Великдень — кошик із красиво вишитим рушником, на якому сяють синьо-жовті літери “Христос Воскрес!”, а під ним писанки, галунки, паска, ковбаска і ще багато чого... Головне, щоб кошик був краший і багатший, ніж у сусіда... І ось руками дуже “побожних”, які несуть до молитовного рота ці 12 страв, свячену паску і ковбаску, вночі викрадають пам’ятник Франкові і ставлять його біля своєї церкви. Моралізування зайві. Таки “втомилась наша нація” — вироджується. Це відповідь Павлові Тичині.

Також уявляю картину, як монтують погруддя Івана Франка біля церкви Святої Трійці у Львові. Ніч. Дуже “побожні” монтери поспішають, а бронзове погруддя обурюється і звертається до народу, який плодить “побожних виродків” — міщухів-аморальників:

*Невже задарма стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов’ю...
А паралельно своїм терцином “Не
зрадь!” унісон Франкові Павличко додає:
Що сталося тепер, коли ти вгору
Повинен вийти — з помирань безодні
До сонця й зір небесного собору?*

*Чи заглушили дзвони великодні
Твій дух, піднявши тільки тіло з гробу,
Розквашене, немов капуста в бодні?*

*Невже, пройшовши в тюрмах перепробу,
Здолавши смерть могуттям свого слова,
Ти прагнеш обернутися в худобу?*

*Невже твоїх пророків настанова —
То не зерно плодоче й незникоме,
А тільки здерта з колосків солова?*

Дмитро Павличко та Іван Франко — Учень і Вчитель — це благословення Господне. Павло Мовчан на святкуванні 90-річчя Д. Павличка сказав, що “поет знає мову Всесвіту і не втрачає постійний контакт з Богом. Поезія Павличка — це постійна вібрація нації, чутлива до всього”. На цьому ж торжестві академік Микола Жулинський підкреслив, що “місією Франка було творити з нації культурну систему. Весь творчий процес Дмитра Павличка — його поезія, переклади, літературознавчі розвідки — все це також спрямоване на те, щоб формувати націю в культурний організм”.

Та повернімося до основного сюжету розмови, отже, до Павличкових терцин “Не зрадь!”, засвічених Франковим Прологом. У заключній Павличковій строфі — його Хрест, який він несе своїм життям, його сповідь, його гірка та солодка мука. Такий поетів громадянський вибір:

*Даруй мені ці заклики полинні,
Цей голос розпачу й перестороги,
Бо я — твій син, що в кам’яній пустині
Стелив тобі своє життя під ноги!*

На початку розмови стояло питання, що було приводом для написання поеми “Мойсей”? Відповіді різні і їх багато. Але в кожній своя правда, свій сенс, очевидно, крім пафосу радянських соцреалістичних глумачів, які наполегливо твердили, що поемою “Мойсей” Франко вітав революцію 1905 року... Якраз ні! Він у цьому часі писав:

*Багато гниле між країв Європи,
Покрите цвіллю, зеленню густою!
Розсаднице недумства і застою,
Росіє! Де лиш ти поставиш стопи,
Повзе облуда, здирство, плач народу...*

У всіх передмовах до прижиттєвих видань поеми Франко не згадує російської революції. Для нього вона є лише початком розпаду царської імперії. Тому в працях своїх, повторю ще раз Юрія Шевельова, Франко передбачає події нових можливостей відновлення української державності, мовляв, “велика доба почнеться для нашої національної справи з хвилиною, коли в Росії впаде абсолютизм”. Звідси і висновок:

*Прийми ж сей спів, хоч туюго повитий,
Та повний віри; хоч гіркий та вільний,
Твоїй будучині засток, слізьми злитий,
Твоїм генію мій скромний дар
весьільний.*

Жінка з серцем калиновим

Петро ШКРАБ’ЮК,
письменник

Київ, грудень 2013 року. Вируючий Майдан у маєві національних прапорів, калейдоскоп подій, облич, розмов, а вдома — постійно увімкнений телевизор. І передача, яка запала в пам’ять особливо чітко: на тлі барикади — стомлений і водночас спокійний старший чоловік, а поруч надзвичайно яскрава жінка у вишиванці — сяюча, велична, молода.

Вони присіли на якісь ящики і, доповнюючи одне одного, розповідали про себе. Він — лікар, чергує в медичному наметі, надає першу допомогу потребувачам, бо ж всяке буває (це було ще до розстрілу Небесної сотні), вона — філолог, родом із Кам’янець-Подільського, вчителювала в Хмельницькому. Та коли побачила на екрані люту розправу “беркутівців” зі студентами, взяла за свій рахунок відпустку, попрощалась з донькою та сином, уночі сіла в потяг — і на світланні вже стояла на Майдані. І була щаслива, бо опинилась серед однодумців.

А потім анексія Криму, вибух війни на сході і моя перша поїздка — з Народною капелю бандуристок “Галичанка” — на Донеччину, в колишній Артемівськ (зараз Бахмут), творчі виступи перед військовими та місцевими жителями, незабутні знайомства з тутешніми волонтерами, як-от Світлана Кравченко, подружжя Устинових — Надія та Геннадій, Сергій Гончаров, Анатолій Кліш, Володимир Дериведмідь, Олександра Стародубцева, Вікторія Бак...

“Чи знаєте у Львові таку паню, як Ільків?” — запитала при від’їзді Вікторія. “Знаю, це Ольга Ільків, героїня, одна зі зв’язкових Головного командира УПА Романа Шухевича (Чупринки)”. “Ні, — заперечила Вікторія, — це інша Ільків, Ліда; вона два роки служила в медичній роті у нашому Бахмуті, і ми по-справжньому подружились, бо ця жінка також незвичайна і героїчна...”

Через тиждень-два, вже у Львові, в Національному університеті “Львівська політехніка”, відбувалися збори Конгресу української інтелігенції, і до зали, — всі голови повернулись до вхідних дверей, — вступила висока поставна жінка у військовому камуфляжі з бойовими відзнаками на грудях. Усмінулась... Привітно кинула...

Я впізнав її зразу. Причому впізнав “подвійно”. Це була жінка, яку я запам’ятав із майданної телепередачі і про яку захоплено розповідала в Бахмуті Вікторія Бак. То була Лідія Ільків. Ми заприязнилися. З її розмов, відтак із книжки “До волі дорога” я довідався про другу частину її життєвої епопеї.

У Києві Лідія допомагала на кухні в Будинку профспілок, розносила майданівцям гарячі чай і каву, брала участь у протестних акціях: то коло Верховної Ради, то біля Адміністрації президента чи Кабінету Міністрів. Навіть виступала з палкою промовою перед спецназівцями, що наглухо закривалися щитами... Не забувала і про організацію Євромайдану в Хмельницькому, розповідала про ситуацію в столиці на сесії обласної ради. І знову їхала до Києва...

Навесні 2014-го Лідія повернулася до ліцею — і працювала аж до закінчення навчального року. А в липні золосилась піти на фронт. “Моя перша ротація на схід як солдата-добровольця, санінструктора батальйону імені Сергія Кульчицького Національної гвардії України відбувалась з 13 серпня 2014 року і тривала рівно 50 днів у зоні АТО, а саме: розташуванням медичного пункту стала палата урологічного відділення Центральної районної лікарні” (Бахмута; тоді ще Артемівська).

В Артемівську й постала ідея необхідності окремої медичної роти. І вона — “після оббивання багатьох порогів” — була сформована в Києві. Очолив її полковник медичної служби Ігор Ільків — так, той лікар, якого я бачив на телеекрані поруч із

Лідія Ільків на Уроці мужності в Артемівській школі № 24

Лідією... Колектив роти пройшов відповідний півторарічний вишкіл і 5 січня 2015 року виїхав у прифронтовий Артемівськ...

Прифронтовий — означає безпечний. Медики часто виїжджали по поранених на бойові позиції — і не один із них загинув у перестрілці чи підірвавшись на фугасній міні... Та й у самому шпиталі медпрацівники від утоми падали з ніг. Зокрема й галичанка Мирослава Савчак, вправна медсестра, дочка політв’язня Ярослава Дикого, авторка віршів, присвячених Лідії. Сама ж Лідія разом із бахмутськими волонтерками піклувалася бійцями, як істинна сестра-жалібниця: приносила їм їжу, прала одягу, промивала рани, а нерідко супроводжувала до Харкова. “За добу-дві вони стають немов рідними і прощаються з тобою зі сльозами на очах”.

Якраз екстремальні умови — Євромайдан, за ним війна на сході — розбудили в Лідії потяг до самовияву і в Слові. Вже в Артемівську, вражена побаченням і пережитим, вона взялася вести в учнівському зошиті щоденник: “Найяскравіші та найприкріші моменти солдатських буднів записувала нашвидкоруч на колінах, бо в палаті не було стола”.

Ці хвилюючі щоденникові записи, невеличкі замальовки, етюди, спогади, роздуми про підтримку чужинців, вірші улюблених поетів, а також поетичні рядки учасників Майдану та її учнів, уривки зі спогадів Лідіної землячки Любої Францивни Габрух — усе це склали першу книжку “До волі дорога”, яка витримала — з доповненнями — кілька перевидань. Тепер вона виходить у розширеному виданні під промовистою назвою “Серця калинові”.

Це своєрідна мозаїка, але не розсіпана, а цілком. Вона творить барвисту картину життя неспокоїної душі авторки, хвилює, бентежить, надихає... Є і цілком несподівані художні знахідки, як, скажімо, така:

*На колиській морозі калина —
І мертві встають і шукають хреста.
Чужина — могила, а в огні Україна!
О Боже мій, така мені печаль...
Або такі рядки:*

*Титани нації — України призначення,
Де мова — спадщина тисядоліть.
Ми не маємо сил до страчання.
Калинове серце над світом горить.*

Річ у тім, що ці поетичні й прозові рядки Лідія Ільків “виловила” у творах багатьох літераторів (конкретно — їх 88) і скомпонувала з них свою, цілком оригінальну “сцюту” з двадцяти восьми строф, опісля подала й список цих літераторів, які й надихнули її на такий цікавий, практично постмодерний експеримент.

Безумовно, Лідія Ільків — жінка обдарована.

Її “До волі дорогу”, а тепер і “Серця калинові” я читав з глибоким зворушенням, боєм і радістю, що в нас є такі діяльні, мужні й віддані українській ідеї жінки. Водночас згадав героїню УПА, досі сушу Ольгу Фаустинівну Ільків (їй 99 літ, із них 14 “україн” ГУЛАГ!)

Не сумніваюсь: якби зараз діяла УПА, то Лідія Ільків неодмінно вступила б до її лав. Натомість вона добровільно поповнила лави захисників України уже в наш, не менш складний і відповідальний час. І переконливо розповідає про це в своїх книжках.

Тяглість історичних бойових традицій, як бачимо, не переривається...

Ольга ВОЛКОВА,
Ігор АЛЕКСЄВ,
ХОО ВУТ “Просвіта”
Фото Станіслава ПИЛИПЕНКА

Пам'ять дає силу

У День пам'яті жертв Голодомору уже тридцятий рік поспіль небайдужі харків'яни зібралися вклонитися загиблим і згадати страшні події 1922—23, 1932—33 та 1946—47 років. Просвітянська акція (до неї долучилася також дружина Спілка української молоді) зібрала близько шістьдесяти осіб. Вона була не єдиною цього дня.

Зустрівшись біля монумента “Слава Україні” на площі Конституції, учасники мовчазною ходою рушили до пам'ятного хреста у Молодіжному парку. Після промови голови харківської “Просвіти” Анатолія Сергієнка та виконання славня отець Віктор Маринчак відслужив молебень за загиблими від репресій та голодоморів. Він ска-

кнулися їх чи їхніх сімей. Були на акції і літні харків'яни, і зовсім молоді. Тож є надія, що ми справді пам'ятатимемо і робитимемо висновки. До акції долучився гість із Херсонщини. Голодомори — біль усієї України, не окремих міст чи сіл. Лунали вірші Ніни Виноградської, згадували людей, завдяки яким правда про Голодомор була збережена й донесена до світу. Також дуже влучно було сказано, що в нашої нації голод не витравив прагнення до волі.

Присутні засвітили лампадки та поклали квіти й колоски до хреста. Анатолій Сергієнко завершив акцію, наголосивши, що Україна єдина, це наша спільна Вітчизна, історична пам'ять у нас теж одна на всіх.

Атмосфера жалобної події та більшості інших, організованих у Харкові, була бойова. Це далеко від так званої “віктимної моделі історичної пам'яті”, яка культивує у народу прагнення, щоби його жаліли. Нерозкаяні злочинці та продовжувачі їхньої справи будуть покарані, але для цього необхідно бути сильнішими, змобілізувати усі українські сили, визнати, що причиною Голодомору стали московство та імперіалізм.

Пам'ять — це не постійне голосіння від жалю до себе, це джерело, з якого беремо сили йти далі, боротися, бути гідними.

Отже, пам'ятаймо й шануймося. Ми мусимо бути вільними, бути господарями на своїй землі. Слава Україні!

зав, що загиблі — не безсилі жертви, а праведні мученики, які увійшли до історії. Вони білші, яких вдалося обеззброїти, тому що Голодомор був покаранням за непокору. Що війна проти імперії зла почалася задовго до 1933-го, триває і зараз, тож мусимо вистояти, відстояти нашу державу та націю. Всі присутні заспівали Многая літа нашим захисникам, які зараз боронять Україну.

Після того були виступи старійшин “Просвіти” та науковців, які згадували, як сумнозвісні історичні події тор-

Талановитий пагін родини Трафюків

Ольга ШЕВЧЕНКО,
директор Глибощького краєзнавчого музею

На базі Глибощької районної дитячої бібліотеки відбувся авторський вечір “Осінне плато” з Марією Трафюк-Марішак, донькою відомого на Глибощчині поета-барда Григорія Трафюка.

Зібралася чимало народу: голова та члени літературно-мистецького об'єднання “Витокі”, представники влади, вчителі та учні Глибощької гімназії, ліцею та Димківської ЗОШ, глибощани та шанувальники поетичного слова.

Марія Трафюк-Марішак сенсом свого життя обрала слово, яке віднаходить і майстерно передає у поезії. В цьому велика заслуга її батька, який з дитинства зумів прищепити любов до поезії. Адже мало хто з нас знав, що “під орудою його критичного пера” вже понад 20 років поетеса закохана в слово і творить власну поезію. Мати Валентина прищепила доньці любов до пісні, адже вона має гарний голос і знає багато пісень. Як широко ззналася поетеса, батьки її “були два потужних крила, які до певного моменту несли мене по життю”.

За літом вслід біжать літа,
“Цок-цок” годинник одиноко,
Мій жовтень в душу загляда, —
А в ній ще небо синьооке.
А в ній — неспівані пісні...

Марія Трафюк-Марішак народилася в Глибощі, закінчила філологічний факультет Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, журналіст, авторка низки журналістських і літературних

публікацій у регіональній пресі. Шаслива дружина, мати двох чудових дівчаток. За щоденними турботами збігає час, а коли родина відпочиває, в її душу приходять натхнення і народжується поезія...

Хто я?
Поет чи так, лиш здається? Не знаю,
Луна безголоссям німим:
— Господи, смирно усе я приймаю,
Тільки не дай мені бути ніким!

Із усмішкою і ностальгією згадує поетеса дитячі роки, їх витівки з братом, як їм діставалось на горіхи. Сумує вона за Петрусем, адже “зараз він підкорює європейські дороги”, але Марічка знає, що “ми завжди в серці один одного”. Брат прекрасно грає на гітарі та інших інструментах, має гарний голос, є цікавою і неординарною особистістю. Також він автор багатьох пісень, сам пише слова і музику, а ще колекціонує музичні інструменти.

Над дверима старого кафе
та протертими до ями сходами
Винограду висить галіфе
й прикрашає будівлю стовпами.

Розкладає під ним інструмент
Музикант молодий, перспективний.
Його ж мрії розбиті у щент,
А на диво пісні — позитивні.

Лине музика легка, дзвінка,
Пальці живо по струнах зігтають,
Душу рве молоді юнака,
Бо що завтра з ним буде — не знає.
Линуть до слухачів рядки віршав-
присвяти братові “Музикант”.

А слухачі завмерли, затамували
подих, слухаючи автора...
Нехай летить незламна

правда вдаль,
Не забирайте у людей своїх свободи!
Тому й не носить він страшину

медаль:
“Від вдячного афганського народу”.
А потім було творче спілкування з вдячними однодумцями. Пролунали ширі побажання, відгуки, порад з уст Олени Бадюк, Олени Репіної, Олександри Возняк, Родіки Зегрі, Юлії Коваль, Ольги Ковальчук, Флорі Лерки, Романа Нагірного, Алли Сторожук, Аліни Загудалової, Людмили Сабран, Наталії Пую, барда Галини Сисолетіної та учнів Глибощької гімназії.

Зірочка із самоцвітів

У переповненій залі Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олесь Гончара в рамках проекту “Самоцвіти України” шанувальники українського мистецтва зустрілися з відомою українською поетесою, лауреатом літературної премії імені Григора Тютюнника, секретарем Національної спілки письменників України, нашою землячкою Юлією Бережко-Камінською.

Олег ОЛЕКСИЮК,
заслужений працівник культури
України

Навіщо тут
І чом тобі не спиться?
Куди ж тобі так треба
безоглядно?

І нащо ти на срібних
в'язеш спицях
Звичайний светр із нитки Аріадни?”

Поетична збірка Юлії Бережко-Камінської “Невідворотне” стала для багатьох мешканців смаглявої Таврії довгоочікуваним подарунком. Тож певно, з Божої ласки земляки пані Юлії мали змогу насолодитися поезією з нової збірки поетеси саме під час святкування Дня української мови та писемності та Дня працівників культури та аматорів народного мистецтва. Величності і святковості дійству додали концертні номери народного артиста України Хариса Ширінського, лауреата всеукраїнських конкурсів вокалістів Івана Бурлаки, викладача Херсонського училища культури Надії Жиленко та соліста Херсонської обласної філармонії, скрипаля-віртуоза Олексія Кари. Приємно було побачити на заході батьків Юлії — Бережків Миколу Григоровича та Ніну Семенівну. Наснажили на нові звершення і Юлію Миколаївну, і всіх організаторів літературно-мистецького заходу дружні побажання від колег — лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка, поета Анатолія Кичинського та заслуженого журналіста України Тетяни Каменської. А викладач факультету іноземних мов Херсонського державного університету Ганна Шелдагаєва зачитала власні переклади англійською поезій Юлії Бережко-Камінської. Так, її твори нині активно перекладають французькою, іспанською, польською, болгарською, російською, киргизькою та іншими мовами. Вірю, що і на міжнародному рівні, і серед носіїв інших мов наша зірочка сяятиме яскраво і самобутньо. Шануймося! Шануймо свої самоцвіти!

Цей світ живе з привидами.
І — я з ним.
Усі його ловлю коловороти.
І теж боюся випасти дочасно,
Та більше — коли хтось спитас:
“Хто ти?”

Організатори фестивалю — Національна всеукраїнська музична спілка, Національний заслужений академічний український народний хор України імені Григорія Верьовки, Національна музична академія України ім. Петра Чайковського, Асоціація НВМС “Всеукраїнське хорове товариство ім. Миколи Леонтовича”.

Розповідає голова журі, заслужений працівник культури України, художній керівник Заслуженого народного ансамблю пісні і танцю України “Дарницанка” Петро Андрійчук:

— Перший Всеукраїнський фестиваль-конкурс колективів народного хорового співу імені Порфи́рія Демущького відбувся у 1995 році. Головою журі тоді був професор Національного університету культури і мистецтв, колишній керівник Гуцульського ансамблю пісні і танцю Михайло Гринишин. А від другою до сьогомого фестивалю журі очолював Герой України, лауреат Шевченківської премії Анатолій Авдієвський. До складу журі в різні роки входили видатні діячі українського мистецтва Андрій Кушніренко, Анатолій Пашкевич, Іван Сльота, Михайло Головащенко... А коли не стало Анатолія Тимофійовича, очолити журі довірили мені. Цього року до нього увійшли народний артист України, художній керівник Національної заслуженої капели бандуристів України Юрій Курач, заслужений працівник культури України, художній керівник та головний диригент Державного заслуженого академічного Закарпатського народного хору Наталя Петій-Потапчук, заслужений діяч мистецтв України, голова Черкаського обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки Леонід Трофименко, головний хормейстер Національного заслуженого академічного українського народного хору України ім. Григорія Верьовки Вікторія Ярема.

Фестиваль, що має душу

Відбувся IX Всеукраїнський фестиваль-конкурс колективів народного хорового співу імені Порфи́рія Демущького. Ця найпрестижніша імпреза народного хорового співу в нашій державі проводиться раз на три роки і вже стала традиційною, щораз збираючи дедалі більше учасників. Нинішній фестиваль-конкурс прийняв 21 репрезентанта народної пісенної культури з 15 областей України.

Коли створювали це свято народно-хорового мистецтва, то в ньому, крім народних хорів, брали участь і ансамблі. Але сьогодні для малих форм існує чимало різноманітних фестивалів і конкурсів. І відтепер ми вирішили обмежуватися тільки великими хоровими колективами — власне, основоположником саме такої форми народного гуртового співу є Порфи́рій Демущький.

Учасників ділимо по категоріях. Це хори міські, сільські й навчальних закладів. Цього разу навчальні хори поділили на I—II рівнів акредитації (училища, коледжі) та III—IV (університети).

Оргкомітет отримав близько 30 заявок, тож обирали кращих з кращих. А з Дніпропетровської, Житомирської, Полтавської, Сумської, Черкаської областей обрали навіть по два колективи — аматорський і навчальний.

Гран-прі фестивалю-конкурсу цього року отримав Український народний хор ім. Станіслава Павлюченка Київського національ-

ного університету культури і мистецтв. Колектив є уособленням високої хорової культури. Керує ним кандидат мистецтвознавства, доцент Олена Скопцова. Хор вже багато років бере участь у фестивалі-конкурсі ім. Демущького: 2001 року під керівництвом Станіслава Павлюченка здобув Гран-прі, а торік уже з новим очільником — перше місце.

Журі визначило кілька перших місць за номінаціями. Відкриттям фестивалю-конкурсу став хор “Червона калина” Національного педагогічного університету ім. Михайла Драгоманова. Керує ним молода талановита музикантка, доцент Аліса Литвак. У колективу цікавий репертуар, оригінальне бачення народної музики і молодіжна енергетика.

Серед навчальних колективів I—II рівнів акредитації перше місце здобув хор Дніпропетровського коледжу культури і мистецтв (м. Дніпро). Керівник, заслужений працівник культури України Павло Роздайбіда, очолює

колектив уже понад два десятиліття.

Перше місце серед сільських колективів посів Старосільський народний хор з села Старе село Сумського району Сумської області. Керівник — заслужений працівник культури України Василь Деркач.

На фестивалі-конкурсі був цілий феєрверк міських колективів — один кращий за іншого. І ми не побоювалися присудити їм аж чотири перші місця, оскільки вони є носіями різних регіональних культур.

Один із них — хорова група ансамблю пісні і танцю “Криниченька” з міста Андрушівка, що на Житомирщині. Керівник — заслужений діяч культури Польщі Іван Красовський. Цей колектив — неодноразовий учасник фестивалю-конкурсу ім. Демущького. Його манера вирізняється аристократичністю. Також перше місце здобув хор “Родовід” із міста Камінь-Каширський Волинської області. Ще одне перше

місце у хорової групи Заслуженого ансамблю пісні і танцю України “Лтава” з Полтави. Це дивовижний колектив, створений ще у 1958 році відомим майстром хорової справи Валентином Міщенком. Нині його художнім керівником є Наталя Іванова, а диригентом-хормейстером — Зінаїда Педан. Хор “Ордана” з міста Тального, що на Черкащині, теж здобув перше місце. Керівник, заслужений працівник культури України Микола Вовк створює репертуар колективу на піснях свого краю.

Слухачі відзначають, що фестиваль, порівняно з минулими роками, зріс якісно. Але, на жаль, ми не мали жодної підтримки від держави. Сподівалися на Український культурний фонд — підготували на його конкурс проєкт, але він не пройшов відбору. Очевидно, глибоко національне народне хорове мистецтво у них не у пріоритеті.

Учасники, а їх близько семи-сот, приїздили до Києва за свій кошт, самі забезпечували собі проживання і харчування. Національна всеукраїнська музична спілка (керівник Герой України Євген Савчук) взяла на себе усі організаційні питання та виготовлення нагород (дипломів, подяк, медалей, афіш, банера). А Національний заслужений академічний український народний хор України ім. Григорія Верьовки та Національна музична академія України ім. Петра Чайковського безкоштовно надали приміщення, за що їм величезна подяка.

Третій канал Українського радіо готує велику програму про наш фестиваль-конкурс. А для телебачення українське народне хорове мистецтво — “не формат”.

Вже думаю над тим, яким буде наступний, ювілейний фестиваль, і сподіваюся, що він пройде у найпрестижніших концертних залах столиці з рекордною кількістю учасників.

“Тарас. Повернення” — фільм про період заслання Тараса Шевченка у Казахстані. 9 березня цього року відбувся показ фільму в Національному музеї Тараса Шевченка, а точна дата виходу картини в кінопрокат досі не відома.

Сюжет стрічки побудовано на історії переслідування Шевченка агентами царської таємної поліції — “охранки” у найтяжчі для нього останні тижні перебування в Новопетрівській фортеці на Мангистау (Казахстан).

Сценарій фільму виграв Міжнародний конкурс кіносценаріїв до 200-літнього ювілею Т. Шевченка у березні 2012 року. Але за правління Януковича не був запущений у виробництво. Від автора сценарію і режисера Олександра Денисенка тогочасне Держкіно України вимагало змін у сценарії і вилучення сцен, спрямованих проти російського імперіалізму і шовінізму. Олександр Денисенко не погодився. Таким чином картину було “поховано”. Реанімувало її Держкіно України на чолі з Пилипом Ілленком після Революції гідності. У липні 2016 року розпочалися зйомки фільму в Києві у фортеці Косий Капонір. У червні 2017-го було знято останній епізод фільму. Загалом у ньому відзнято 38 локацій, більше ста акторських ролей, що є рекордом для сучасного українського кіно.

Картину було завершено у

Чи повернеться Тарас?

У Головному військовому клінічному госпіталі відбувся допрем’єрний показ фільму “Тарас. Повернення” та творча зустріч з режисером стрічки Олександром Денисенком.

грудні 2017 року і прийнято Держкіно 22 грудня. Впродовж 2018 року фільм “Тарас. Повернення” не було показано ані в прокаті, ані на жодному фестивалі світу. Фактично картину поклали на полицю.

У березні 2018 року видавництво “Клуб сімейного дозвілля” видало роман Олександра Денисенка з однойменною назвою, в якому багато сюжетних ліній, сцен і персонажів, котрих глядач не побачить у фільмі. Роман є першою частиною допоки неопублікованого роману-трилогії Олександра Денисенка “Три душі, три ворони, три лірники”.

13 вересня 2019 року відбулася фестивална прем’єра фільму на українському кінофестивалі “Бруківка” у Кам’янці-Подільському.

— Цей фільм має найбільше локацій з усіх українських картин, — розповідає Олександр Денисенко. — Його знімали і в Казахстані, і в Україні. У Казахстані знімали там, де перебував у засланні Тарас Григорович, поряд з тією фортецею, яку казахи вже розібрали на каміння для своїх будівель. Ми відчули цю тюрму без кордонів, тюрму без стін, з

якої втекти неможливо. Тут 60 градусів спеки влітку, та через вітер, який змінює напрямом багато разів, цю спеку не чути. Краєвиди фантастичні. Але перебувати там і знімати — справжнє пекло. Ми його пройшли. У картині 113 ролей зі словами. Це один із найбільших фільмів за кількістю дійових осіб.

Коли я ще готувався до написання сценарію фільму, прочитав книжку царського генерала Терентьєва, який під час перебування Шевченка на засланні був одним із командувачів російських військ у Казахстані. І зрозумів, що Тарас Григорович не просто там сидів як політичний в’язень, відбував заслання. Він там був військовополоненим, який змушений був або брати, або не брати участі у каральних загонах, які Росія спрямовувала проти казахів, забираючи їхні землі.

У росіян був задум — через Афганістан, Персію дістатися Індії і, як казав Жириновський, помити чоботи в Індійському океані. Я спеціально вставив фразу у фільм, аби показати, що цій ідеї вже не одне століття. Звичайно, фільм антиросійський, антиім-

перський. Він не подобається багатьом в Україні. Так було за часів Порошенка, така ж ситуація і нині.

Шевченка ви тут не побачите на п’єдесталі. Це звичайний солдат, який не має права голосу в умовах царської армії. У будь-який момент його можуть покарати, кинути у карцер, що й відбувалося.

1853 року Шевченко багато разів проситься на чергування на сторожову вежу над Каспієм. Це місце, де або страшенно холодно, або страшенно спекотно. Від чого взагалі можна померти. Чому він так робив? Тому що йшла війна. Тарас не хотів брати участь у каральних загонах. Не хотів вбивати казахів.

Казахи досі вважають його акином — співцем казахської землі, першим художником Казахстану. В Астані є музей, де експонуються картини, які тут малював Шевченко. Його допускали до святилиць казахського народу. Він малював підземелля, мечеті, некрополі, робив пам’ятники на могилах казахів. А це в них вважається святою справою. Казахи слухали Кобзаря і співали на своїх домбрах його вірші.

Отаким було спілкування Тараса Григоровича з казахами. І зараз багато дітей носять його ім’я. Навіть дівчата — Тарасі. Як говорив мені один з казахських акторів: “Батир — це сила народу, а акин — його душа”. Тарас Григорович став душею казахського народу, і я не міг не зняти про це картину.

Шевченко був демобілізований у 1857 році. А через два роки в Казахстані спалахнуло повстання, яке тривало до 1939 року. Поки не зробили штучний голод, забрали у казахів верблюдів і коней і вони змушені були або помирати у своїй пустелі, або тікати. Я зняв фільм, де Тарас Григорович приєднався до казахських повстанців. Тепер проблеми з прокатом цього фільму і в Казахстані, адже країна досі має дружні стосунки з Росією.

Отака доля картини, яку ніде не випускають.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Анна-Віталія ПАЛІЙ

Ще раз про правопис: що треба врахувати при його зміні

Очищення української мови і повернення її до здорового стану — те, чого насамперед потребує наша мова для свого щасливого життя. Передусім мусимо звернути увагу на корені слів, бо вони — запорука її розвитку і, найважливіше, — продовження. Бо хто би погодився заради милозвучності голосу лишити себе можливості продовжувати рід? Те саме стосується і мови.

Тому *заваджати*, а не *заважа-ти* (завада), *пристрастність*, а не *пристрасність* (пристрасть), *виїзний*, а не *виїзний* (їздити), *вистарчить*, а не *вистачить* (старчити), *мистець*, а не *мистець* (мистецтво) та ін.

Якщо *кумедний*, то *кумедія*, а не *комедія*. Прадавнє *унук*, а не *онук*. У сучасності — *усучаснити*, а не *осучаснити*, у тожності — *утожоснити*, а не *отожоснити*, у зброї — *узброєння*, а не *озброєння*, у звуці — *узвучення*, а не *озвучення*. При такому написанні бачимо органічний зв'язок мови, її єдність, цілісність. Мова — як органи і системи в тілі людини — взаємопов'язані, взаємодоповнені й у взаємній підтримці. Якщо *обидва*, то *обидвох*, а не *обох*, *оба* — половина слова.

Важко зрозуміти, для чого говорити *навіщо* (жива народна мова так не каже), коли можна сказати *нащо*, також і не *нещодавно*, а *недавно*.

В українській мові збереглися слова, похідні від основного, у той час, коли саме основне — лише в сусідів. Це означає, що в нас дуже багато слів “позичили”, не прагнучи віддавати, чи правильніше сказати, декларативно політизовано відібрали.

Є слово *розбір*, але *розборки*, а не *розбірки*, як нині часто пишуть, те ж саме *хрін*, але *хрону*, а не *хрину*. Бо ж Львів, але їдемо до *Львова*, а не до *Львіва*. Ну і, звичайно, *Київ* — *Київа*, а не *Києва*.

Чому *спросоння*, а не *з просоння*, як правильно писали на початку XIX ст. Чому *спочатку* а не *зпочатку*? Чому *зліва*, але *справа*, за аналогією має бути *зправа*, тим більше, що слово *справа* вже є, і воно має інше значення.

Слово *матір* походить від старовинного *матара*, тому *матір* вживаємо не тільки в родовому відмінку, а й у називному.

Нарешті, що важливо — слова *нехай* і *хай* вживаємо як тожні. Але нині часи конкретності, тому коли хочемо щось ствердити, не слід спереду вживати заперечну частку *не-*, бо вона відмінно сказане до навпаки. Наприклад: *треба* — *не треба*, *маємо* — *не маємо*, *примітний* — *непримітний*, *багатий* — *небагатий*, *хай* — *нехай*. Те саме зі словом *немає*. *Немає* — то нема чи є? І ще: маємо конкретне значення слова *хаяти*, *охаювати*. Тому, можливо, варто повернутися до *най*, воно прадавнє і підходить за значенням.

Місце — тому *замість* (за місце), а не *замість* (за місто). *Надихати* — *надхнення* (від дух), а не *нахнення* (від тхнути). Хто увів таке написання цього слова у правопис, сильно принизив наш народ, заперечив правду, перевернувши значення слова до навпаки.

Самі чи *сами*? *Са-* — спільнота, *-ми* — ми, отже “спільнота

ми”. Народ має спадкову пам'ять на живу мову. Як правильніше: *тобто*, *себто* чи *цебто*?

Варто повернути автентичне українське слово *лучче*, яким на письмі послуговувалися ще минулого століття, а нині вживається у розмовній мові. Воно походить від *лучитися*, *прилучатися* у значенні приєднуватися, творити спільноту (*розлучатися* — ділення, отже, є негативним проявом), випромінюватися, блищати. *Ліпше* — воно ж на польський манір. *Краще* — дуже близьке за значенням, але не повністю відповідне.

Існує в українській мові і слово *кусок* (автентично вживається у народі) поряд із *кусень*, і те, і друге — від *кусати*. *Шматок* походить од *шмати*.

Нині дуже поширений іменник *стілець* у значенні *крісло*. Це — русизм. Крісло і є крісло. А *стілець* чи *стільчик* — виключно низький, збитий з трьох дошок і без опори для спини. Правда, слово *стілець* вживають у медицині, але там воно не означає предмет для сидіння. Також русизмом є слово *гусь*, теж нині часто вживане. Українською — тільки *гусак*.

Варто взяти до уваги притаманне українській мові тверде і м'яке звучання деяких голосних і позначати їх на письмі. Наприклад у слові *дідів* — перше і м'яке, друге — тверде. Іноді маємо неправильне читання. Як письмово виділити, щоби відповідно прочитати, *тестів* (жінчиного батька, *тесть*) чи *тестів* (від *тести*)? У

першому випадку і м'яке, у другому — тверде. А слова *грати* (дієслово) і *грати* (іменник) різні за значенням, нині ще часто записуємо їх однаково.

Ще не чітко визначене написання таких слів, як *євангелісти* чи *євангелісти*, *Вифлєс* чи *Віфлєс*, *Галілея* чи *Галілея*, *Пілат* чи *Пілат* та ін. На нашу думку, важливішим мало би бути первісне звучання, а не нинішня вимова.

Описане вище — лише схема, що звертає увагу спеціалістів на той часовий мовний наліт, який уже варто пошліфувати. Хай уточнюють. До слова, високопрофесійною працею, яка дає щедри пропозиції з уточнення орфографії, фахівці визнали “На захист желехівки” Богдана Метика (Львів, “Ліга-Прес”, “Триада плюс”, 2008). Окрім рідної, автор знав ще дев'ять мов і мав можливість порівнювати. Він подає цінні поради задля повернення до свого, природного, яке часто є вищого порядку, ніж у сусідів і ліпшим за нав'язане зрусифікованими правописами.

Мова — найточніший показник політичного статусу народу. І оздоровлення мови — один із найважливіших чинників оздоровлення нації. Попри війну, яка є зовнішнім тиском на психіку, нині — унікальний випадок за всі минулі триста років чи й більше — уперше можемо самі правити свою мову, без нав'язаної зовні орфографії. Тож скористаймося ним. Іноді собачий гавкіт прискорює ходу каравану.

Зберігаючи ім'я роду

О. А. ЮРЧИШИНА,
м. Вінниця

Олексій Боржковський народився 1934 р. у місті козацької слави Брацлав на Вінниччині. 27 листопада 2019 р. святкуємо 85 років від дня народження підполковника медичної служби у відставці, краєзнавця й громадського діяча, єдиного у великому родоводі нащадків українського поета-класика й лікаря Степана Руданського. Нині пошановувач рідного слова, людинолюб і життєлюб є членом Житомирського ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Г. Шевченка та Партії захисників Вітчизни. Щороку брав участь у Всеукраїнському літературно-мистецькому святі гумору й сатири ім. С. Руданського на Вінниччині, Всеукраїнських фестивалів української книги у Феодосії, літературно-мистецьких святах “Ялтинська весна Степана Руданського”, організував збір книг для бібліотеки в Сімферополі. Допомігав у створенні музейної кімнати в Ялтинському навчально-виховному комплексі № 15 “Гімназія-школа-садок” ім. С. Руданського; виборював право для цього навчального закладу носити ім'я великого українця. Ініціатор видання конверта й марки з зображенням С. Руданського до його 175-річчя, учасник відкриття меморіальної дошки С. Руданському в м. Кам'янець-Подільському (2015).

Автор численних краєзнавчих статей, серед яких чільне місце належить публікаціям про його славетний рід. Світлина О. Боржковського ілюструють низку видань: “Степан Руданський (1834—1873). Поет, лікар, громадянин” (Київ, 2009; О. Боржковський — один із укладачів); “І я знов живий світ оглядаю...”.

На могилах Ольги Руданської та її чоловіка, священника Стефана Комарницького, в с. Малі Кутища на Вінниччині лікар за власний кошт виготовив і встановив меморіальні дошки, виклопотав спорудження пам'ятника поету та перейменування центральної площі в Калинівці на Вінниччині іменем С. Руданського.

Олексій Боржковський — лауреат Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Степана Руданського (2010). Нагороджений медалями “Будівничий України” (2014), двічі медаллю “За вірність традиціям” (2015, 2016), “За заслуги перед містом” 3-го ступеня (відзнака Житомирської міської ради; 2017), нагрудним знаком “180 років Руданському С. В.” (2014), багатьма ювілейними медалями, грамотами й подяками начальників військових шпиталів і військових гарнізонів та ін.

Двоє синів, восьмеро внуків, п'ятеро правнуків лікаря є продовжувачами славетного роду. Олексій Боржковський увійшов до Книги рекордів м. Житомир як найстарший працюючий військовий лікар і єдиний нащадок Степана Руданського у місті. Все своє життя творив добро, примножував славу роду, славу України.

«Мова може бути суспільним клеєм»

Юлія КУЗЬМЕНКО
Фото Валерія ПОПОВА

Словом науки — доступно для кожного. У фільмі про давність і вагомість української мови Павло Гриценко (Інститут української мови НАНУ), Віталій Корнієнко (Національний заповідник “Софія Київська”), Олександр Пономарів (Інститут журналістики КНУ імені Тараса Шевченка), Лариса Масенко (Києво-Могилянська академія), Юрій Шевчук (Колумбійський університет). Вони розвінчують безліч поширених і сьогодні міфів: “Какая разница, на каком языке?”, “Мова не має значення”, “Українською спілкувались лише в селах”, “Української ніколи не було в Києві”, “Суржик — не проблема, а засіб гумору”, “Русифікації не було”, “Мова не на часі”. Такі вигадки постанали додатковою зброєю — на ураження свідомості — із початком війни в 2014 році. На жаль, українські ЗМІ почали ретранслювати ці міфи російської пропаганди.

Стрічку створювали впродовж 3 років. На самому початку роботи Леся Воронюк поділилася задумом із дорогим їй серцю Олексієм Долею, вченим-фольклористом Інституту філології, отримала від нього підтримку. Олексієва історія лунає у фільмі, в епізоді про село Можняківку Луганської області (жителі розповідають, як у радянські часи відбувалася русифікація їхніх прізвищ).

У фільмі аналізують мовну ситуацію Білорусі та Ізраїлю. Біло-

Мова може об'єднувати, відбивати глибоку радіаційну атаку ворожої інформації. Цю думку доводять у документальному фільмі “Соловей співає. Доки голос має”. Нещодавно перегляд стрічки відбувся в Інституті філології КНУ імені Тараса Шевченка. Зустріч організували з ініціативи Оксани Оверчук, доцента кафедри фольклористики. Філологи мали нагоду поспілкуватися з творцями фільму: продюсером, автором сценарію Лесею Воронюк, головним режисером Сергієм Кримським і режисером монтажу Сергієм Мартиновим. Також Громадська організація “Музичний батальйон” презентувала свої книги й диски з українськими піснями. Організатори заходу зазначають: подія непересічна, адже це перший в Україні фільм, присвячений найдорожчому, що має кожен народ, — мові.

руська має статус державної у своїй країні, однак вона вже на межі поступового зникнення, це любіє держполітика. В Ізраїлі протилежна ситуація: євреї, довгий час не маючи власної держави, пам'ятали і плекали іврит, а з часу проголошення держави (1948 р.) розвинули мову, аби вона повноцінно функціонувала в усіх сферах. Режисер Сергій Кримський коментує проведену паралель з Україною: “Державу Ізраїль, яка має безліч проблем — політичних, військових тощо, — об'єднує мова”. Ми так само повинні зна-

ти, хто ми є, захищати нашу мову і культуру. Згадали і військових, які грали у фільмі “Соловей співає. Доки голос має”. У зйомках брали участь Костянтин Чабала, Вадим Тихунівський та Вадим Бойко. “Важливо було показати справжнє обличчя наших захисників”, — зауважує Леся Воронюк. Один з міфів-маніпуляцій: сьогодні певна частина військових на сході спілкується російською. Творча група фільму сконтактувала з волонтерами, військовими, і ті пояснили таке явище. Російськомовність окре-

мих солдат зумовлена звичкою, не є принциповою позицією. Кожен із них нині у процесі свідомої українізації. Інша річ, коли мирні мешканці принципово заявляють про свою російськомовність. Це наслідок імперського впливу і небезпека втратити самоідентифікацію.

Фільм викликав схвалення, водночас дискусію про мовну ситуацію в Україні сьогодні. Викладач Інституту філології, перекладознавець Віталій Радчук спокійний за сталість українськомовності: “Точку біфуркації вже перейдено”. На думку Лесі Воронюк, мова може бути суспільним клеєм для нас. Авторі зробили принциповий висновок під час роботи над фільмом: нація буде цілісною і триматиме опір загрозам, доки матиме маркери. Одним із таких для нас є українська мова. Державу без мови підкорити просто. І коли наступного разу ви почуєте провокативне “какая разница, на каком языке?”, просто згадайте, що кожен із загарбників, колонізуючи якусь державу, починає з удару по мові. Отже, різниця така є. Мова має значення.

Дитинство і юність

“У мене нема жодного сумніву в тому, що я народився, хоч і під час мого появилення на світ білий і потім — років, мабуть, із десять підряд — мати казали, що мене витягли з колосся, коли напували корову Оришку”. “Умови для мого розвитку були підходящі. З одного боку — колоска з вервечками, з другого боку — материні груди. Трішки посещи, трішки поспиши — і ростеш собі помаленьку. Так ото й пішло, значить: їси — ростеш, потім ростеш — їси”. Так із гумором описував своє народження і життєвий шлях Остап Вишня у гуморесці “Моя автобіографія”.

З дитинства захоплювався творчістю земляка — Миколи Гоголя, “Тараса Бульбу” зачитав до дірок. Ім’я одного з синів головного героя узяв за псевдо, а Вишня — бо любив вишні. А ще на Полтавщині майже біля кожної оселі ростуть вишневі дерева. Родина Губенків виростила сімнадцять дітей. “Батьки гарно молилися Богові, якщо він їм подарував стільки дітей”, — писав у автобіографії Остап Вишня. У Зінківській школі вчився разом з майбутнім поетом-неокласиком Миколою Зеровим. У 10 років залишився сиротою, проте закінчив початкову школу і фельдшерсько-військове училище в Києві, де навчався безкоштовно як син колишнього унтер-офіцера. Під час

Гуморист чи мученик?

До 130-річчя з дня народження Остапа Вишні

130 років тому, 13 листопада 1889 року, на хуторі Чечва неподалік села Грунь Зінківського повіту Полтавщини народився Остап Вишня — борець за незалежність України ХХ століття, начальник медично-санітарного управління Міністерства залізниць Української Народної Республіки, в’язень комуністичних сталінських концтаборів, письменник-сатирик, гуморист, перекладач. Остап Вишня започаткував новий гумористичний тип фейлетону — “усмішку”. Справжнє ім’я — Павло Губенко.

Творчість в умовах рабського суспільства і “тюрми народів” ССРСР

1943-го Микита Хрущов на прохання Олександра Довженка умовив Сталіна звільнити Остапа Вишню, аби той своєю творчістю надихав на боротьбу з УПА. Він написав збірку памфлетів про “буржуазних націоналістів” “Самостійна дірка”, що врятувало письменника від подальших репресій. Однак воїни УПА привітали повернення з таборів Остапа Вишні, частину заслуги в якому цілком слушно приписали і собі, та подякували гумористові, що він першим у широкій радянській пресі поінформував світ, що УПА ще й досі живе і бореться. Вишня почав творити з успіхом власний тип гумористичного нариску, оповідання і навіть новели (“Мисливські усмішки”, “Кримські усмішки”). У “Мисливському оповіданні” він дав зразок новели, несподіваний гумористичний кінець якої “знімає” весь попередній витонченоліричний сюжет. У “Ярмарку”, що не поступається відповідним описам Гоголя, Вишня засобами мовно-звуквої і кольорової палітри змальовує барвисто-співуче море українського ярмарку.

Нелегкі підсумки робив Вишня своєму життю і праці. “Мало я зробив для народу! Мало! Хотілося б більше, але що я можу зробити”, — пише він у щоденнику. Він натякає на те зло, яке найбільше давило і різало його талант: “Зло найбільше космополітизму (Вишня під цим терміном розуміє ЦК КПРС) в тому, що вони молодим не давали ходу. Вони... позбавили на протязі кількох десятиків років всі молоді паростки літературні! Ось у чім найбільше зло!”. Тут Вишня завульовано пише про “Розстріляне Відродження” і серед зрубаних молодих паростків літературних бачить і себе. Москва в 30-х роках знищила українську літературу за “націоналізм”. “Оті дурні, — пише Вишня, — що кричать “Націоналісти!”, не розуміють, що я зумів об’єднати любов до мого народу з любов’ю до всіх народів світу!” І далі: “Ой, як буде комусь соромно за мої страждання! Ой, як буде!”

У 15-ту річницю оголошення в пресі про розстріл 28 українських письменників московським виїзним судом у Києві — 18 грудня 1949 року Вишня обережно й завульовано нотує в щоденнику: “Чому я мушу боліти, страждати за того, хто прийшов у літературу?.. серцем, душею, боєм моїм? Чому? Чому такий біль у мене, не тільки за “провалля” в літературі... Який жах, що я знаю особисто людей, які створили перли нашої літератури. Я їх бачив, з ними говорив, за одним столом сидів, їв, пив, сміявся, жартував... А потім читаю”.

У 1955 році Остапа Вишню реабілітували. Комуністичні концтабори підірвали здоров’я письменника. 28 вересня 1956 року гуморист-мученик помер від розриву серця. Похований на Байковому кладовищі. На знак вшанування пам’яті його ім’я було названо вулиці в Києві та Полтаві. “Просто не любив я печальних лиць, бо любив сміятися. Не переносив я людського горя. Давило воно мене, плакати хотілося... Я народний слуга! Лакей? Ні, не пресмикався! Вождь? Та Боже борони!.. Пошли мені, доле, сили, уміння, талану, чого хочеш, тільки щоб я хоч що-небудь зробив таке, щоб народ мій у своїм титанічній праці, у своїх печалях, горестях, роздмухав, ваганнях, щоб народ усміхнувся!.. щоб хоч одна зморшка його трудового, задумливого лица, щоб хоч одна зморшка ота розгладилася!”.

За матеріалами інтернет-видань підготував Олег ПУСТОВІГАР, регіональний представник Українського інституту національної пам’яті в Полтавській області

ввався до цього міста, де і були опубліковані його перші літературні праці — фейлетони і памфлети. Про початок літературної біографії згадував так: “Перебуваючи в Кам’янці на Поділлі, написав фейлетон про Денікіна й поніс у “Робітничу газету”. Секретарював там Хомик (молодий). Прочитав, сказав: “Добре”. І не надрукував. Потім я поніс свій фейлетон до “Народної волі”. Редактор (небіжчик Часник) узяв, прочитав, сказав: “Добре”. І надрукував”. За підрахунками дослідників, за період з листопада 1919-го до лютого 1920 року гуморист-початківець опублікував 37 творів — переважно під псевдонімом Павло Грунський. Навесні 1920 року Павло Губенко повертається до Києва, але відразу ж потрапляє до пазурів більшовицьких окупантів: його заарештували чекісти. У катівнях ЧК поневірявся пів року, аж доки йому не допоміг вибратися з більшовицької в’язниці поет Василь Блакитний. З його легкої руки Павло з’явився в столиці — Харкові, де з квітня 1921-го працював у республіканській газеті “Вісті ВУЦВК”.

Антирусифікаторські гуморески Остапа Вишні

“22 липня 1921 року народився на світ гуморист Остап Вишня” — в “Селянській правді” було опубліковано фейлетон “Дивак, їй-богу!” з таким підписом. Псевдонім швидко став настільки відомим, що справжнє ім’я письменника згадували вкрай рідко — тільки в офіційних паперах. Вишні дали кімнату в комунальній квартирі, а згодом він переїхав у будинок “Слово”, побудований спеціально для письменників. Зі спогадів Володимира Куліша “Слово про будинок “Слово”: “Зросту вище від середнього, виглядав він як “добрий дядько”. Популярність Вишні в ті часи була недосяжною. Сам же Вишня скромний в суспільстві, хороший батько, уважний до знайомих, навіть до дітей, ніколи не відмовив мені, коли я просив дати мені що-небудь почитати... Ми проходили в його квартиру. На порозі зустрічала нас Цяця — пес завбільшки з доброго теляти... Дружина Вишні — така ж весела і життєрадісна артистка Маслюченко, хуленька непосидюча донька Леся — образ своєї мами... Коли Вишня приходив до нас (Куліші жили в третьому під’їзді того ж будинку. — Авт.), то від сміху в нас довго боліли не лише роти, а й животи. Він умів розповідати анекдоти неперевірено. Сам він при цьому голосно, громоподібно реготав”. У пресі один за одним виходять збірки його “усмішок”: “Кому веселе, а кому й сумне” (1924), “Реп’яшки”, “Виш-

неві усмішки (сільські)” (1924), “Вишневі усмішки кримські” (1925), “Щоб і хліб родився, щоб і скот плодиться”, “Лицем до села”, “Вишневі усмішки кооперативні”, “Вишневі усмішки театральні” (1927), “Ну й народ”, “Вишневі усмішки закордонні” (1930); двома виданнями (у 1928 і в 1930 році) вийшли у світ чотири томи “усмішок”. Їхня головна тема — розвінчання недовільної людини й суспільства.

У 1926 році Остап Вишня опублікував збірку “Українізуємось”, що за три роки витримала п’ять видань. Провідний мотив — відродження національної гідності українського нації і розвиток української мови. Частина усмішок Вишні грала роль скорострільів у запеклій битві 20-х років проти агресивного російського імперіалізму. Сенсацію вчинила в Україні і в Москві гумореска Вишні з приводу виступу наркома освіти РСФСР А. Луначарського проти українізації і за русифікацію шкіл на Кубані. У гуморесці, написаній на зразок легендарного листа запорожців до турецького султана, кубанські козаки після всіх з’ясувань пропонують російському наркомові зробити їм те, що й запорожці пропонували турецькому султанові. Подібних антирусифікаторських гуморесок Вишня написав немало. Письменник критикував, гостро висміював злободенне, віджиле, чуже й вороже народів. “Для літератури, по-моєму, треба перш за все — чесність, — писав у щоденнику Остап Вишня. — Потім уже талант, здібність та інше. Тоді й буде література!”.

В’язень комуністичних сталінських концтаборів

Такі його погляди не сприймала тодішня окупаційна російсько-комуністична влада. 1933 рік. Розкручується виток сталінських репресій проти української інтелігенції. 13 травня покінув з собою близький друг Вишні і сусід по будинку “Слово” Микола Хвильовий. Розповідають, що Вишня три дні, зачинившись у будинку, плакав і повторював: “На кого ж ти нас, Григоровичу, покинув? Що вони з тобою зробили?” Через пів року, 26 грудня, заарештували і самого Вишню. У цей час ішов процес “Української військової організації”, і до нього “підключили” трьох письменників — Олеса Досвітнього, Сергія Пилипенка та Остапа Вишню. Перший в Україні позасудовий і закритий “терористичний” процес відбувся в Харкові 3 березня 1934 року. Лише Остапа Вишню було “помилувано”. Інших дев’ятьох осіб, обвинувачених у справі УВО (ще не завершений — загалом було заарештовано 148 осіб), розстріляли. Письменника засудили до 10 років таборів за “терористичну змову”. Начебто він готувався здійснити замах на українофоба, II секретаря ЦК КП(б)У Павла Постишева. На допитах, відкидаючи безглузді звинувачення, Остап Вишня жартував, що “в такому випадку, чому б не звинуватити мене і в згвалтуванні Клари Цеткін”. Покарання відбував в Ухтимсько-Печорському таборі. 1937-го його мали розстріляти. Для цього етапували до іншого табору через річку Печору. Оскільки крига вкрила річку, заарештованих довго не могли доправити до місця призначення. За цей час начальника табору розстріляли, а наказ про страту Остапа Вишні загубився.

Першої світової війни працював у хірургічному відділенні Південно-Західної залізниці. Неспокійного 1917 року фельдшер Губенко екстерном склав весь гімназійний курс і вступив на історико-філологічний факультет Київського університету.

Павло Губенко — петлюрівець

А далі стає петлюрівцем, долучається до національно-визвольної боротьби за незалежність: вступає до партії лівих соціал-демократів (есерів) і товариства “Просвіта”, захоплено вітає появу Центральної Ради і взагалі стоїть горою за неську-Україну. В автобіографії згодом писав: “Як ударила революція — закрутилася. Будувал Україну. Бігав з Центральної Ради до університету, а з університету — до Центральної Ради. Тоді до св. Софії, зі св. Софії — до “Просвіти”, з “Просвіти” — на мітинг, з мітингу — на збори, зі зборів — до Центральної Ради, з Центральної ради — на з’їзд, зі з’їзду — на конференцію, з конференції — до Центральної Ради. До того було ніколи, що просто страх... Хотілося, щоб і у війську бути, і в парламенті бути, і в університеті бути, і на національний фонд збирати, і пісень співати. Та куди вам? Де співать — там і я! Де говорять — там і я! Де засідають — там і я. Державний муж, одне слово”. Павло Губенко як великий патріот Української Народної Республіки (УНР) докладав чимало зусиль до розбудови нової держави. На 1919-й був начальником медично-санітарного управління Міністерства залізниць УНР. Там зблизився з офіцерами Української Галицької армії та Дієвої Армії УНР. У його розпорядженні були всі залізничні шпиталі, в яких лежали хворі захисники УНР. Ризикуючи життям, особисто працював у поїздах, що перевозили тифозних хворих. Рятуював як міг життя українських петлюрівських офіцерів і вояків, котрі знемагали від ран, отриманих у боях із російськими окупантами: і білими, і червоними, більшовицькими. Підтримував їх не лише медикаментами, а й морально, розважаючи хворих смішними історіями, які сам і вигадував.

1919 рік. Триває війна більшовицької Росії на чолі з Ленінін та білогвардійської Росії на чолі з Денікінін з армією Директорії УНР, яку очолював Симон Петлюра. Відстоюючи інтереси УНР, Павло Губенко опиняється у Кам’янці-Подільському. У складі Міністерства шляхів УНР евакую-

Історія та музика Михайла Степаненка

Володимир СКРИНЧЕНКО

“Читач, сам того не відаючи, є співавтором книжки ще задовго до того, як вона до нього дійде”.
(Ян Парандовський, “Алхімія слова”)

Ця збірка митця — своєрідне виявлення його палкої любові до рідної Батьківщини, до її національної історії та культури. Останнє видання її доповнене матеріалами, які охоплюють часовий простір від європейської та давньоруської історії IX століття (“Тіні забутих предків”), культурно-мистецькі реалії України першої половини XIX століття у фактах біографії Миколи Маркевича (“Микола Маркевич”), а також культурне життя Києва XX століття у спогадах про педагога Л.В. Калішевську (“Каліше”).

Про що розповідають літописи

Раннє середньовіччя у Європі було бурхливим. Нетривалі держави, тривалі війни перекроювали географічну мапу європейського континенту. А на сході Європи народжувалася у муках слов'янська держава, на чолі якої став легендарний Рюрик, норманський (данський) король язичників-слов'ян. Саме йому професор Степаненко, який не був профільним істориком, присвятив свій нарис “Рюрик”. Мабуть, несподіваним було звернення музичного фахівця до суперечної, але дуже важливої для тлумачення витоків нашої державності цієї історичної постаті, родоначальника могутньої князівської династії Київської Русі-України. Як відомо, існують різні версії щодо народження Рюрика, його родини і кола оточення, життя й діяльності на історичному тлі тої доби. Михайло Борисович вибудовує власну версію цього суворого воїна-завойовника і водночас державника. (Своїми роздумами щодо Рюрика поділився Михайло Борисович із читачами ще раніше у своєму нарисі “Рюрик” на сторінках журналу “Всесвіт”, № 3—4 за 2016 рік).

І як продовження цієї теми — нова розвідка з історії України у нарисі “Тіні забутих предків”, у якій Михайло Борисович прагне розповісти про драматичну боротьбу слов'ян-язичників із ранньофеодальною німецькою державою на чолі з імператором Оттоном Великим. Мужній спротив наших предків християнській експансії з Заходу Європи відображений у деяких літописах того часу, зокрема Адама Бременського “Діяння архієпископів гамбурзької церкви”. Бажання загарбати слов'янські племена, примусити їх стати частиною німецької держави завжди було офіційною політикою імператора Оттона Великого. Слов'янські племена приречені були відстоювати своє право на життя, свою слов'янську самобутність та віру, яку намагався поглинути християнський захід Європи. Апогеєм боротьби поганської релігії (тобто, язичництва) з християнською була реформа великого князя Володимира, який знищив пантеон поганських богів на чолі з Перуном у Києві. Вже наприкінці 988—990 рр. утвердилося християнство у Київській державі, яка стала надійним оплотом слов'янського світу в протистоянні з європейським Заходом. Ось так історичні розвідки Михайла Степаненка розширюють наші уявлення в часі й просторі щодо існування слов'янської цивілізації на сході Європи.

“Бандуристе, орле сизий...”

Доля Миколи Маркевича як творчої особистості завжди цікавила Михайла Степаненка переважно у музичному аспекті. Історик та етнограф, поет і перекладач, музикант і композитор Микола Андрійович Маркевич зробив визначний внесок у культурно-історичну спадщину української минушини, ще й досі гідно не оцінений.

У молоді літа Микола Маркевич блискуче опанував гру на фортепіано; навчався у відомого піаніста-віртуоза Джона Фільда, а згодом брав участь в ансамблевих концертах.

Відійшов у вічність Михайло Борисович Степаненко — видатний український композитор і піаніст, народний артист України, професор та багаторічний завідувач кафедри спеціального фортепіано № 1 Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського, голова Національної спілки композиторів України. Безперечний внесок Михайла Борисовича в українську музичну культуру, який десятиріччями невтомно збирав у свою “історичну скарбничку” унікальні свідчення про розвиток вітчизняної музики ще від доби стародавньої Русі до сьогодення. А вже музична культура України минулого ще й досі лишається terra incognita для пересічного українця. Останнім часом склалася добра традиція публікацій його історичних розвідок: від першого видання “Музично-історичних етюдів” Михайла Степаненка минуло понад сім років, проте інтерес до його досліджень не спадає. Працьовитість, дбайливе ставлення до слова, майстерність письменника і фахівця принесли йому заслужене визнання у світі української музики. Про це свідчить успіх цього просвітницького видання серед широкого загалу та фахівців. І як підсумок багаторічних досліджень і невтомних пошуків митець видав на суд читача збірку своїх історичних нарисів під загальною назвою “Статті. Дослідження. Спогади”. Видана удруге видавництвом “ГРОНО”, на жаль, невеликим накладом (150 примірників), ця збірка стала бібліографічною рідкістю...

Заради дум та пісень кобзарів він готовий був вирушати у далекі мандри по Україні. В молоді літа та й наприкінці життя невтомно збирав він перлини духовної культури українського народу. Згодом це відгукнулося у його захопленні пісенним фольклором, зокрема у збірках “Українські мелодії” та “Народні українські наспіви”. Разом з композитором Глинкою об'їздив Микола Маркевич села Полтавщини, збираючи старовинні пісні. На основі записаних в Україні кроксемейстерських маршів Глінка створив знаменитий “Марш Чорномора” з опери “Руслан і Людмила”, партитуру якої вдячний композитор подарував Маркевичу.

Зустріч із Тарасом Шевченком у Петербурзі, куди навідався Маркевич за цензурним дозволом на видання “Історії Малоросії”, принесла йому дарунок долі — дружбу Кобзаря та посвяту на іменини: “Бандуристе, орле сизий! / Добре тобі, брате: / Маєш крила, маєш силу / Є коли літати / Тепер летиш в Україну / Тебе виглядають / Полетіти за тобою / Та хто привітає...” Саме тоді Тарас Шевченко дарує Маркевичу перше видання “Кобзаря” та отримує від нього “Народні українські наспіви”. Разом із Тарасом Микола Андрійович входив до Кирило-Мефодіївського братства, до якого залучено було широке коло представників української інтелігенції.

У Турівці, родовому своєму маєтку, невтомно працював Микола Андрійович над “Історією Малоросії”. Ця праця здобула високу оцінку навіть такого великодержав-

ницьки налаштованого літературного критика, як Віссаріон Белінський. “Історія Малоросії” насичена надзвичайною поезією, як її поетичні народні думи...” — писав він.

Подих її відчутний у багатьох творах Тараса Шевченка — у поемі “Гайдамаки”, в офортах “Дари Богданові в Чигирині” та “Смерть Богдана”.

Цікавий матеріал про славетне життя Миколи Маркевича надають мемуари його правнука Ігоря Маркевича, видатного французького композитора і диригента, “Être et avoir été” (“Нині і колись” — у перекладі з французької), які виклала Є. Косачевська у нарисі “Ігор Маркевич: біля джерел” на сторінках журналу “Всесвіт”, № 3 за 1982 рік.

На жаль, немає вже могили Миколи Маркевича. Після Жовтневого перевороту 1917-го збурені більшовицькою пропагандою селяни Турівки вчинили глум на місці поховання Миколи Маркевича. Врятувати вдалося лише надгробок з місця поховання, який перевезли до Яготина і встановили у місцевому парку (див. Лисенко І. “Музики сонячні дзвони”. — К.: “Рада”, 2004 — С. 365).

Навколо Калішевської

Нелегко, мабуть, відтворити у пам'яті реалії 50-х рр. минулого століття. Свою розповідь Михайло Степаненко починає з того, як зі своїми товаришами — Сергієм Скринченком та Володимиром Кобилком (у майбутньому — Симоненком, авто-

ром досліджень з історії джазу) — “стояли в тисячних чергах за передплатними виданнями”. Крім передплатних видань молодь ще захоплювалася музикою, не цуралася й джазу, та головне — невтомно навчалася у школі-десятирічці ім. М. В. Лисенка, де викладала Людмила Володимирівна Калішевська, видатний фахівець та особистість. З Калішевською познайомив Михайла Степаненка Сергій Скринченко, який навчався у неї в той час. В її класі в різні роки крім Сергія Скринченка навчалися Володимир Бистряков, Людмила Різоль, Сергій Сильванський, Світлана Ляшенко та ін. У своїх спогадах Михайло Борисович вшановує її пам'ять, висловлює слова подяки цій видатній жінці й педагогу. (До спогадів Степаненка додає автор нарису ще й свої власні враження).

Елегантна і струнка, наче англійська леді, Людмила Калішевська була людиною надзвичайної волі і рішучості. Понад усе прагнула бути господаркою власної долі, та не завжди їй щастило у цьому. Її молоді літа припали на бурхливі роки громадянської війни, коли вона, 20-річна студентка саратовської консерваторії, стала нареченою вченого-патофізіолога Андрія Багдасарова, учня Олександра Богомольця (див. Дрозд В. “Ритми життя” — К.: Молодь, 1977. — С. 123, 124), з яким переїхала 1920 року до Москви. Там Людмила Багдасарова навчається у Московській консерваторії у класі Костянтина Ігумнова (див. Мильштейн Я. “Константин Николаевич Игумнов” — М.: Музыка, 1975. — С. 320, 321, фото). Найближчі її друзі того часу — видатні піаністи Лев Оборін, Володимир Софроніцький та його дружина Ляля Скрябіна.

На початку 30-х Людмила Володимирівна у Києві, де вдруге виходить заміж. Цього разу за вченого-патофізіолога Євгена Татарінова (і теж учня Богомольця). Проте лиха доля й тут ламає її життя: раптова смерть чоловіка кладе її до лікарні на тривалий термін. Після одужання розпочалася її плідна педагогічна робота у школі-десятирічці ім. М. В. Лисенка. Прагнення наповнити своє існування новим духовним змістом надає їй другого подиху для життя. Навколо неї поступово формується своєрідний осередок друзів-однодумців, інтелектуалів, а її оселя на Липках стає центром культурно-мистецького життя музичного Києва. Крім учнів в її вітальні — композитори Віталій Кирейко, Валеріан Довженко і Микола Сильванський. Там вона влаштовує концерти з їхніх творів, а також зустрічі з професором Володимиром Нільсеном, Лялею Скрябіною та засновником космічної медицини академіком Миколою Сиротиніним.

З ностальгійним теплом згадує Михайло Борисович ті незабутні часи...

Роздуми вчасні і невчасні

Розгортаючи цю книжку, відразу відчуваєш, що автор по-справжньому вболіває за Україну, її майбутнє. Про це свідчать і роздуми митця про долю культури у нашій країні. Професор Степаненко звертає увагу на вирішальну роль музичної культури у житті суспільства, її спроможність згуртовувати людей, у вихованні почуття патріотизму.

Головною проблемою, є небезпечна тенденція відсторонення держави від культури. Це стосується фінансування, коли діячі культури увесь час повинні йти до чиновників із простягнутою рукою і благи їх, щоб вони виконали закон про бюджет. І державу аж ніяк не хвилює, що талановита молодь тим часом тікає за кордон. Ось таке відсмоктування інтелекту може призвести до справжньої культурної деградації.

Якщо найталановитіша молодь утече, то з чим залишиться Україна?

“А навіщо тоді держава існує?” — запитує професор.

Як людина і патріот, який широ вболіває за долю України, він звертається до суспільства із застереженням: “Знищити культуру — це означає знищити Україну!”

От якби про це пам'ятала влада...

Б.В. Степаненко, Л.В. Калішевська, В.В. Нільсен, С. А. Скринченко, М.Б. Степаненко (біля Київської консерваторії, 1961 р.)

Дні нашого театру в Ольштині

У м. Ольштині Вармінсько-Мазурського воєводства в Польщі завершилися Загальнопольські дні українського театру, які щорічно організує Об'єднання українців в Польщі за сприяння Комітету з національних меншин й інших урядових інституцій. Незаперечним лідером і авторитетом української справи в Ольштині є багаторічний очільник української спільноти Степан Мігус.

Він має надійну опору в особі відомого політика, віце-маршалка Вармінсько-Мазурського воєводства — Мирона Сича.

Ольга РУДАНЕЦЬ,
заслужений працівник культури
України

У Вармінсько-Мазурському воєводстві живе чи не найбільше українців у Польщі. Чимало тут й інших меншин — німців, ромів, білорусів, литовців чи вірмен. У сеймику діє єдина в Польщі Комісія національних і етнічних меншин, є

українських шкіл та 51 пункт навчання рідної мови, а також українську філологію у Вармінсько-Мазурському університеті.

Приречені у 1947-му на асиміляцію українці, всупереч усім несприятливим обставинам, зберегли свою національну свідомість і навіть збудували на чужині свою маленьку Україну. Це особливо гостро відчували ми під час наших представлень у театрі іме-

ни”, присвяченої Дню захисника України.

Першою на суд спраглого до українських тем глядача було винесено виставу “Камінний хрест” Василя Стефаника у постановці директора-художнього керівника театру, народного артиста України Дмитра Чиборака. Цією постановкою і активним гастрольним прокатом (спільний проект з Українським народним театром “Заграва” з міста Торонто, Канада (травень — червень 2019 р.); Міжнародний театральний фестиваль “НОМО LUDENS” у м. Миколаєві (жовтень 2019 р.); XII Загальнопольські дні українського театру в м. Ольштині (Польща) театр розпочав активну популяризацію творчої спадщини Василя Стефаника до відзначення 150-річного ювілею письменника і 65-річчя його сумних роковин у 2021 році. Після вистави на сцену з подячним словом вийшов Степан Мігус, Мирон Сич і віце-маршалек Віктор-Марек Лейк. У виступах було відзначено гостру актуальність теми українського заробітчанства і цінності української землі, вічної тягlosti українців, які дали світовій цивілізації Трипільську культуру, до своєї землі; високу професійну майстерність постановочної групи і акторів театру. Було наголошено, що вистава зворушила почуття кожного глядача і не залишила байдужим нікого. Зрештою, про це свідчать короткі відгуки і оцінки, якими вони поспішали поділитись, і які було озвучено в кількох програмах Ярослави Хруник на Ольштинському радіо і в телевізійних сюжетах Романа Боднара на польському телебаченні, а також змістовна аналітична інформація Степана Мігуса і Григорія Сподарика в га-

зеті “Наше слово” за 3 листопада 2019 року, № 44 (3247), в якій зокрема було відзначено:

“Коломийські актори повели ольштинську публіку стежкою рефлексії, задуми, сліз, але водночас — радості та сміху. Хто побачив усі три вистави — пережив самі такі емоції. Аскетичною у сценографії, складною тематично й у сприйнятті була вистава “Камінний хрест”. Як і в оригінальній новелі Василя Стефаника, це історія хлібороба, який змушений покинути рідний кланчик землі та шукати кращої долі в Канаді. “Старий птах старого гнізда не покидає” — говорить головний герой Іван, якому доводиться спростувати цей вислів. Усвідомлюючи, що дорога вестиме тільки в один бік, він ставить на пагорбі камінний хрест зі своїм ім'ям, іменами дружини та близьких. Газдів просить не оминати цього місця, виплеканого важкою працею. Покинуті рідне гніздо — це дилема й мільйонів сучасних українців, тому н'єса цілком актуальна. Серед ольштинської публіки, мабуть, не було глядача, який би не зіткнувся з розлукою та міграцією — комусь випала така доля особисто, іншим довелося прощатися з близькими. Актуальність полягає ще й у тому, що і тодішнім, і сучасним українцям треба боротися за свої землі з московським агресором...”

Не менш насиченим був другий день заходу. Програмою було передбачено дві вистави: “Мати-Наймичка” Тараса Шевченка на малій сцені і “Гуцульський рік” Гната Хоткевича — на великій.

Знову подячні оцінки, обертки полум'яних троянд, фотосесії з акторами. Зал довго не відпускав акторів зі сцени. Таку насолоду від сприйняття і відчуття суголосся душ вдається переживати не так часто. І саме такі миттєвості називаються щастям. Передаючи загальний настрій глядацької аудиторії після вистави “Мати-Наймичка”, Степан Мігус сказав, що в залі не було жодної людини, яка б стримала сльози. А велика вчительська делегація зразу ж запросила виставу для показу учнівській аудиторії.

Завершальним акордом Днів українського театру в Ольштині стала містерія Гната Хоткевича “Гуцульський рік”. Вона вже була апробована на європейських сценах і сприйнята з належним успіхом і в Шотландії на Всесвітньому Фріндж-фестивалі (2008 рік), і в Італії (Неаполь Касерта, Помпей), 2013 рік, і в Німеччині (Мюнхен, Штудгарт, Нюрнберг), 2017 рік, і неодноразово в Румунії та Польщі. І знову в театрі Степана Ярача вона пройшла під загальне схвальне сприйняття.

Степан Мігус у подячному слові коломийській трупі відзначив, що його не раз переконували в необхідності постановок зарубіжних — європейських і світових драматургів — українськими театрами для показів на європейських і світових сценах. Але ці два театральні дні і три вистави коломийця, які репрезентували українську національну класичну драматургію, доводять цілком протилежне і переконують: українські театри повинні відкривати світові саме українську сценічну скарбницю, не заперечуючи того, що збагачують свій репертуар і світовими драматургічними перлинами.

“Мені неодноразово доводилось чути, що українські театри повинні їхати за кордон, обов'язково показуючи вистави світовій драматургії. Але на прикладі і досвіді Коломийського театру я вкотре переконуюсь, що ми маємо показувати світові своє, національне! Тільки так світ і пізнаватиме нас, і розумітиме”.

Озарківчани висловили вдячність організаторам за честь представити українське театральне мистецтво на загальнопольських днях українського театру в Ольштині і за попереднє запрошення зі своїм мистецьким дарунком до Гданська.

уповноважені маршалка і воєводи у справах меншин. Уже 25 років уповноваженим у справах нацменшин є Віктор-Марек Лейк, якому укліно дякувала українська спільнота на першому театральному вечорі за підтримку і толерантність, зміцнення співпраці. До слова, Віктор-Марек Лейк з дружиною Тересією Астромович-Лейк не тільки переглянули вистави коломийця, а й були присутні на прощальній вечері і висловили свою вдячність коломийцям за високомистецькі сценічні представлення.

Українці на колишніх землях Східної Пруссії опинилися внаслідок злочинної операції “Вісла” 1947-го. 72 роки тому комуністична влада переселила в цей регіон, що межує з Калінінградською областю Російської Федерації, 60 тисяч українців. Депортовані потрапили сюди зі своїх рідних земель, тобто з околиць Перемишля, Сянока, а також із Бескидів.

Вигнанців розпоростили по всьому регіону. Дотепер у Вармінсько-Мазурському воєводстві є села, де українці становлять більшість. Проте впродовж повоєнних десятиліть більшість із них перебралася у міста й містечка воєводства. Сьогодні українська меншина — одна з найвпливовіших національних громад цього багатокультурного регіону. Серед досягнень української громади Вармінсько-Мазурського воєводства Степан Мігус називає два комплекси

ні Стефана Ярача в Ольштині. Імпресарію театру Івона GoRKE, яка опікувалася допомогою різних служб, навіть проговорилася, що вони заздрять нам, адже всі три вистави, які ми зіграли на двох сценах театру, відбувались при шкловитих аншлагах, навіть з додатковими приставними стільцями, з надзвичайно інтелегентною, шляхетною глядацькою публікою, що засвідчило ще раз про високий рівень організації української спільноти.

За годину до першої вистави у фойє театру відбулось відкриття фотовиставки Андрія Дуди “Герої не вмирають — обличчя вій-

Василь Кушерець, Олеся Улибіна, Валерій Франчук, Василь Василяшко і Олег Смаль

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

У документальному фільмі, знятому 2012 року, 94-річна Марія Броніславівна Кобиланська-Франчук розказала про жайття, які творилися у селі Зелена Красилівського району на Хмельниччині у 1932–33 роках минулого століття. Згадала понад 50 односельців, які загинули від голоду.

— Ми оновлюємо експозицію, намагаємося представляти кращі твори столичних художників та митців з інших регіонів України, — зазначив арт-менеджер Муніципальної галереї мистецтв Деснянського району Києва Олег Смаль. — Художникам завжди хочеться малювати щось світле, добре, весняне і веселе. Але деякі митці працюють для того, щоб розхитувати дзвони пам'яті. У своїх роботах вони зберігають генетичну пам'ять нашого народу. До таких належить і Валерій Франчук — народний художник України, лауреат Шевченківської премії, який через своє серце, через спогади своєї мами пройнявся цією важкою темою.

На більшості його картин немає облич. Це тіні, ангели. Це ти-

сячі, мільйони людей, які покинули цей світ, але залишилися з нами.

— Голодомор — це Голгофа України, — наголосив голова правління Товариства "Знання" України Василь Кушерець. — Цю трагедію не повинні забувати, вона має бути нам пересторогою на майбутнє.

З Москви нам хочуть нав'язати думку, що у 1932–33 роках від голоду в Україні померло 3,5 мільйона людей, хоча насправді загинув було більш ніж 10 мільйонів.

Спочатку був напад духовний. Припинили українізацію, почалося зросійщення, далі — боротьба з релігією. Зі 100 тисяч церков, які були в Радянському Союзі, знищили 90 відсотків. Нашим ворогом була і є Росія, кілька століть Україна була її колонією. Весь цей час нас намагалися зроби рабами. Навіть у роки Другої світової війни українців загинуло менше, ніж за 500 днів Голодомору.

Картини Франчука — це філософія про вічність людини. Лише подивіться на ці полотна і ви зрозумієте, яку велику трагедію пережив наш народ.

Найбільша трагедія у картинах

У Муніципальній галереї мистецтв Деснянського району столиці відкрили виставку відомого українського художника Валерія Франчука "Розгойдані дзвони пам'яті", присвячену 86-й річниці Голодомору в Україні, та виставку творів графіка з Ужгорода Олеси Улибіної, виконаних в оригінальній техніці паперової пластики. Також відбулася презентація книжок Василя Кушереця, Василя Василяшка і Валерія Франчука.

Також Василь Кушерець розповів про книжку "Україна. Голгофа ХХ століття", яка нещодавно побачила світ у Товаристві "Знання" України, про інші видавничі проекти.

Скульптор і поет Михайло Горловий підкреслив, що лише одиниці митців можуть з такою силою висловити почуття болю за долю рідного народу.

Заслужений журналіст України Василь Василяшко у своєму виступі наголосив, що Європа мовчала про Голодомор. Відразу після Голодомору президент США Франклін Рузвельт визнав СРСР, а прем'єр-міністр Франції, який того страшного року відвідав Одесу, заявляв, що ніякого голоду в Україні немає. Першими це питання почали піднімати представники української діаспори. Саме завдяки їм правда почала пробиватися ще до проголошення незалежності України. Ми повинні пам'ятати про Голодомор, аби він не повторився, бо центр, який його організував, існує й нині.

Художник Андрій Кулагін зазначив, що Голодомор — не лише трагедія українського народу, від нього постраждали й інші народи радянської імперії. Від нього вимерла половина населення Казахстану, серед цих людей було багато переселенців з України.

Народна артистка України Валерія Басалаєва назвала Валерія Франчука особистістю, яка робить надзвичайно багато для соборності України. Через живо-

пис, через мистецтво художник будить нашу пам'ять.

Фотохудожник Євген Ковтонок переконаний, що мистецтво сьогодні є зброєю у захисті нашої держави. Важливо, щоб на таких виставках було більше молоді, аби молоді люди знали минуле, пам'ятали про тих, хто віддав своє життя за незалежність України.

Художниця Аполінарія Франчук зазначила, що на картинах її чоловіка не лише показано тему Голодомору, а й історію України, її сучасність.

Директор Музею-майстерні Івана Кавалерідзе Олександр Юнін розповів про багаторічну творчу дружбу, яка єднає очолюваний ним музей і Валерія Франчука.

— Нещодавно створив третю частину циклу "Розгойдані дзвони пам'яті", — зізнався Валерій Франчук. — Це зовсім нові роботи, які я раніше ніде не представляв. Це янголи, це душі померлих. Їм там краще, ніж нам тут. Вони вже у світі божественному.

Маємо пам'ятати мільйони невинно убієнних українців, майже кожна родина зазнала непоправних втрат від цієї страшної трагедії. У кожного з цих людей була своя неповторна доля. Дехто з них не згадалий і досі.

Разом з моїми картинами на виставці представлено роботи Олеси Улибіної. Її колосальна графіка дуже глибока, вона надзвичайно суголосна нашому сучасному і нашому майбутньому. Також Валерій Олександрович розповів про свою збірку-триптих "Ти по що?"

Леся Улибіна нині працює в царині графіки та авторської паперової пластики. Вона закінчила Ужгородське музичне училище по класу фортепіано та філологічний факультет Ужгородського державного університету.

"Павло Юрійович Бездір був першим, хто підтримав мої творчі спроби, — згадує мисткиня. — Без критики, повчань, бо таким був. Сказав просто: "малюйте, малюйте як умієте". І це було дуже важливо для подальшої творчості, впевненості у своїх творчих можливостях.

Пізніше художники-друзі Василь Сочка, Олена Трішук-Гораль підштовхнули до творення об'ємних форм, матеріалом для яких обрала папір. Паперова пластика захопила. Техніки виконання різні, але авторські. Поєднання геометрії в творчості, просторове бачення додали сміливості уяві. Папір — чутливий матеріал, не простий, але перспективний.

Згодом відбулося знайомство з художницею Еммою Романівною Левадською. Вона і вивела мене в публічний простір два роки тому. Окрема подяка пану Андрію Будкевичу за зустрічі, розмови і підтримку".

На відкритті виставки "Розгойдані дзвони пам'яті" відбувся концерт фольклорно-етнографічного хору "Томін" імені Леопольда Яценка, який виконав кілька творів: "Гей розіслався сивий туман", "Пам'ять" та "Порвалася остання струна, згадаємо всіх поіменно". Музику і слова до цих пісень написав засновник і багаторічний керівник хору Леопольд Яценко.

А в Національному музеї літератури України відкрили виставку "Янголи сумують", на якій Валерій Франчук представив свої нові картини, присвячені темі Голодомору 1932–33 років.

Олена КУШНІРУК

Верховина — квітучий Гуцульський край, яку великий Каменяр назвав гуцульською столицею, коли вперше приїхав у Жаб'є. Це не просто столиця, а справжній центр гуцульської культури! Містечко завжди вабило відомих письменників, композиторів, громадських діячів, надихало й надихає на створення шедеврів. Тут чимало музеїв, один із них — регіональний історико-краєзнавчий музей Гуцульщини, відкритий ще в 1938 році і відновлений уже 2004-го, експонуються виставки митців краю.

Саме тут 7 листопада 2019 року у виставковому залі відбулося урочисте відкриття одинадцяті персональної виставки "Графіка та живопис" Антона Григорука.

А. А. Григорук — член Національної спілки художників України, член Спілки художників "Клуб українських митців", дипломант Всеукраїнської програми "Золотий фонд нації" та Міжнародної програми "Україна. Європа. Світ".

За участь у міжнародній художній виставці "Мистецький Олімп" нагороджений медаллю "За високий професіоналізм". Здобув сертифікат Всеукраїнської програми "Vivat, Україно" (2018).

Більше п'яти десятків робіт живопису і графіки представив митець верховинцям та гостям міста. Тут різнопланові твори останніх років, виконані переважно в техніках олійного та акварельного живопису на полотні

Простори творчості Антона Григорука

та картоні, ілюстрації до книг українських та зарубіжних авторів.

Цього дня велика зала історико-краєзнавчого музею ледве вмістила пошановувачів мистецтва, серед яких представники влади, журналісти, науковці, письменники, рідні, друзі, колеги по пензлю, колишні однокурсники та колишні студенти, учні Верховинської школи мистецтв, які прийшли привітати відомого майстра пензля, висловити своє захоплення його творчістю та насолодитися полотнами митця.

Благословив мистецький захід настоятель церкви Успіння Пресвятої Богородиці селища Верховина отець Юрій Стефлюк. Вступним словом відкрив виставку Володимир Ілійчук — завідувач музею, багато теплих слів про Антона Григорука та його творчість лунало з уст Дмитра Стефлюка — голови Всеукраїнського товариства "Гуцульщина", заступника голови Верховинської районної ради Івана Маківничука, Романа Бортейчука — голови регіонального національного осередку народних майстрів Верховинщини, Івана Кочержука — заслуженого художника України, голови Косівської регіональної організації Національної спілки художників України, Степана Бзунька — заслуженого художника України, Валентини Молинь — кандидата мистецтвознавства, завкафедри образотворчих дисциплін Косівського інституту ПДМ ЛНАМ, Степана

Стефурака — доцента інституту, однокурсника, Василя Нагірняка — головного редактора Всеукраїнського культурно-мистецького журналу "Писанка", Марії Потяк — редакційного працівника часопису "Верховинські вісті", Олги Максим'юк — учениці Антона Григорука, тепер викладачки Верховинської художньої школи. Гарною настрою відвідувачам додали пісні, виконані ученицею дитячої школи мистецтв Роксоланою Кітлярчук (педагог з вокалу Ірлана Кікіничук) та інструментальні твори у виконанні ансамблю трістких музик Центру дитячої та юнацької творчості (керівник Василь Тимчук).

Заступник голови Верховинської районної ради І. М. Маківничук вручив художникові "Подяку" "за багаторічну творчу працю, особистий вагомий внесок у

примноження та розвиток культури району та з нагоди відзначення професійного свята — Всеукраїнського дня працівників культури..."

А потім автор відповідав на запитання про своє життя, ділився відчуттями, які наповнюють душу під час творчої праці.

"Мистецтво — це моє життя. Відколи себе пам'ятаю, захоплювався малюванням. Дуже любив малювати ранки, воду, небо, осінь. Навчався в середній школі й водночас в Тлумачській художній — у класі викладача Олександра Волкова, де одержав перші мистецькі знання. Мене вабив світ мистецтва, міг годинами роздивлятися роботи викладачів та учнів, вдихати манливий запах фарб, дивуючись і захоплюючись водночас неповторним світом краси, який вони творили. Виб-

рав власне майбутнє — вирішив стати художником. Тому після закінчення Обертинської школи та служби в армії навчався у Косівському технікумі народних художніх промислів на відділі художньої обробки металу, потім — в Одеському педагогічному університеті ім. К. Ушинського на художньо-графічному факультеті.

Безпосередніми викладачами-наставниками були заслужений художник України доцент Анатолій Калитко, заслужені художники України, професори Юрій Злочевський, Володимир Власов, доценти Валерій Гегамян, Анатолій Недошитко, які допомагали опанувати таємниці та закони малярства, стати фаховим художником", — розповів про своїх учителів А. Григорук.

Не кожному дано бути педагогом та ще й художником. Тут треба дякувати Богу, що нагородив такими талантами. На долю митця, котрого змалечку полюбив світ прекрасного, випала ще й освітня праця. Антон Антонович покликаний вести здібну молодь у країну високого мистецтва, відкривати прекрасне у простих, здавалося б, речах. Він навчає студентів з повагою ставитись до мистецьких надбань, гідно продовжувати багаті й невимрущі народні традиції.

Творче кредо художника висловлене фразою Анатолія Франса: "У мистецтва є два найнебезпечніші вороги: ремісник, позбавлений таланту, і талант, що не володіє ремеслом", — тому він сам прагне досягти висот і вчить цього своїх студентів.

Випробування на людяність

Новою постановкою Національної опери України стала всесвітньо відома опера Джакомо Пуччіні “Богема”.

“Якби існував гіпотетичний рейтинг успіху опер, створених за майже п’ять останніх століть, “Богема” Дж. Пуччіні посіла б одну з вершинних позицій. Зараз неможливо хоча б приблизно порахувати, скільки постановок цього твору відбулося на провідних сценах світу. Саме з пуччінівської “Богемі” починалися зіркові біографії багатьох видатних вокалістів”, — пише заслужений діяч мистецтв України Василь Туркевич.

У 1891 році лібретисти Луїджі Ілліка та Джузеппе Джакоза звернули увагу Джакомо Пуччіні на роман французького поета Анрі Мюрже “Сцени з життя богемі”, яким зачитувалася тогочасна європейська молодь, і запропонували своє лібрето за сюжетом роману для написання опери. У творі йшлося про талановитих, але бідних митців — поетів, художників, журналістів, акторів, які проживали в холодних і незатишних мансардах паризького Латинського кварталу. Композитору сподобалося лібрето. У цьому глибоко реалістичному творі йшлося про те, що в молодості пережив і сам Пуччіні. Йдучи від сюжету роману А. Мюрже, Дж. Пуччіні збагатив зміст твору багатьма цікавими і дуже промовистими сюжетними лініями, виразними уточненнями. Автор прагнув по-новому трактувати насамперед побутові моменти романтичної оповіді про непросте життя героїв, він відбирає найтипівші для духу богемного середовища і з новою силою виявляє прихований гострий конфлікт — творча молодь і обиватель. Саме це й робить оперу “Богема” завжди сучасною і актуальною. Суттєво змінилося щодо роману А. Мюрже оперне лібрето у співвідношенні комедійної і ліричної лінії, водночас композитор розкриває трагізм людської долі.

Композитор, блискуче володіючи життєвим матеріалом, підпорядкував свою музичну

драматургію насамперед логіці, зодягнувши прозаїчні події в прекрасні щирі почуття і кохання, обарвлені ще й жагучим стремлінням знайти своє місце в цьому складному світі, де панують мішанські моральні принципи, звичаї, традиції, в яких немає місця широті почуттів, чистоті стосунків. Герої “Богемі” вміють жертвувати, страждати, радіти сонцю і життю. Можливо, не тільки прекрасною музикою, а й закладеними у твір морально-етичними принципами опера залишається в контексті мінливого часу і на вістрі випробувань на людяність.

Музика “Богемі”, як і всіх інших опер Дж. Пуччіні, наповнена ширим теплом. Над партитурою композитор працював вісім місяців, дедалі більше переймаючись долями героїв своєї майбутньої опери, які попри перипетії бідного буття жили світлимими мріями і надіями. Їх не лякав ні холод, ні голод, а турбувало лише одне — знайти своє місце у великому і бурхливому світі творчої богемі. Вони були дітьми свого часу і взаємин, які тоді складалися в суспільстві, якому вони кидали виклик. Герої опери “Богема” мали прототипів, вони наче з паризьких вулицюк прийшли на театральну сцену. За свідченням біографа Дж. Пуччіні А. Фраккаролі, композитор закохався у своїх героїнь — Мімі і Мюзетту. У цих ніжних і тонких образах юності і любові він знайшов джерело натхнення. Завершуючи оперу, він відверто написав в одному зі своїх листів до Джуліо Рікорді: “Я плакав як дитина”. Можна сказати, що саме в цій опері відбилася і особиста доля ушлявленого композитора.

Світова прем’єра твору відбулася на сцені Туринського театру Реджо (Teatro Regio di Torino) 1 лютого 1896 року під керівництвом 28-річного Артуро Тосканіні, вже досить відомого в музичному світі маестро, блискучого інтерпре-

татора насамперед музики Ріхарда Вагнера.

Незважаючи на дуже високі оцінки нового твору Дж. Пуччіні його оточенням — музикантами і близькими до видавничого дому Рікорді музичними критиками — з “Богемою” трапилося та сама прикрість, що і з більшістю опер композиторів другої половини XIX століття. І хоча оперу не “освістали”, проте туринська публіка прийняла її досить прохолодно, що дуже здивувало і засмутило композитора, який не сумнівався в успіху свого нового твору.

Розчарування у публіки викликав сюжет опери. На думку партерних меломанів, сюжет дуже відрізнявся від еталонних стандартів жанру, який базувався на шекспірівських пристрастях і вже далеко не автентичних текстах німецьких і французьких історичних хронік. Тому шанувальники не могли змиритися з таким приземленим, на їхню думку, сюжетом, що ліг в основу опери “Богема”.

Але вже зовсім скоро театри почали наперебій включати цю оперу до своїх репертуарів. Сприяло зростанню популярності пуччінівського твору його прем’єри в Парижі (1898) та Відні (1903).

У Києві “Богему” вперше поставили 1904 року. Потім були постановки 1913 і 1958 років. 1969-го здійснили поновлення вистави. А потім — нові постановки у 1986-му і 1998 роках. Не так давно у Київській опері (Київському муніципальному академічному театрі опери і балету для дітей та юнацтва) “Богему” поставив Віталій Пальчиков. У різні роки головні партії у київських інтерпретаціях виконували Т. Пonomаренко, Г. Шоліна, К. Радченко, Г. Ципола, Л. Забіляста, І. Даць, О. Нагорна, І. Семененко (Мімі); В. Тимохін, А. Солов’яненко, О. Востряков, В. Федотов, В. Гришко (Рудольф); Є. Чавдар, Є. Мірошніченко, М. Стеф’юк, Л. Семененко, В. Степова (Мозетта);

М. Ворвулев, Б. Пузін, А. Мокренко, Р. Майборода, М. Коваль, П. Приймак, В. Базир (Марсель); М. Шостаков, О. Загребельний, В. Манолов, В. Лупалов (Шонар); В. Пазич, В. Пивоваров, Б. Гнидь, М. Шопша, Б. Тарас, Ю. Хомич (Коллін); В. Герасимчук, В. Лосицький, Г. Красуля (Бенуа); О. Чулюк-Заграй, С. Скубак, С. Матвеев (Альціндор); Т. Феоктистов М. Хорунжий, М. Шуляк, Ю. Химич (Парпінюль).

У новій постановці опери “Богема”, за задумом постановників вистави, герої перебувають у дещо іншому часовому вимірі. Їхнім середовищем стала друга половина XX століття, яке неначе зближує сучасних глядачів із пуччінівськими героями.

— Ми не випадково обрали саме цей твір для чергового спільного проєкту з багаторічними друзями з Посольства Італії та Італійського інституту культури в Україні, адже оперу “Богема” Джакомо Пуччіні називають “зимовою казкою”, — зазначив Генеральний директор-художній керівник Національної опери України, народний артист Петро Чуприна. — Це наш святковий подарунок усім пошівувачам витонченого оперного мистецтва і насамперед — молоді, яка все частіше з’являється в нашій глядачівській залі.

— Італійсько-український культурний діалог має безліч точок дотику, але є особливо плідним у царині оперного мистецтва, про що свідчить наше багато-

річне партнерство з Київським оперним театром, — переконаний Надзвичайний і Повноважний Посол Італійської Республіки в Україні Давіде Ла Чечіліа. — Щосезону ми пропонуємо насичену програму високомистецьких проєктів, кульмінацією якої є успішні спільні постановки опер і балетів, котрі щоразу стають прикрасою репертуару головної музичної інституції України. Цьогорічна постановка є результатом плідної співпраці між режисером Італо Нунціатою та головним диригентом театру маестро Миколою Дядюрою. Вони підготували першокласний склад виконавців, завдяки якому на провідній сцені України оживуть герої одного з найвизначніших і найулюбленіших шедеврів світового оперного репертуару — опери “Богема” Джакомо Пуччіні.

Під час одного з прем’єрних показів вдячна київська публіка довго не хотіла відпускати зі сцени заслужених артистів України Петра Приймака, Сергія Ковніра, Тетяну Ганіну, Сусанну Чахоян, Богдана Тараса, Дмитра Агеєва, солістів театру Дмитра Іванченка, Олександра Бойка, Руслана Танського, Юрія Гориня. Успіху вистави сприяла і незвична сценографія, створена за допомогою найсучасніших відеопроєкторів, які вже частково використовували в прем’єрі минулого сезону — “Севільському цирюльнику” (сценограф Марія Левитська).

Фото Олександра ЛІНКЕВИЧА

Ця п’єса присвячена темі, про яку в Україні часто забувають: мирна старість, права літньої людини. Герой твору водночас втратив соціальний статус, престижну роботу, сімейне благополуччя і квартиру. Колишня дружина ним маніпулює, використовуючи те, що він її все ще кохає, а родина сина ледве витримує його турботу. Однак персонаж зумів витримати випробування долі й знову знайти своє місце в суспільстві. Це людина смілива і безкомпромісна, яка роздає добро іншим і спокійно помирає. “Людяна людина” — ніжна притча про тихий подвиг непомітного чоловіка, який, здолавши життєві труднощі, допомагає вижити іншим. Він не був потрібен рідній сім’ї навіть в образі Діда Мороза, але приходиться смертю — і вона поселяє в рідних відчуття неоправної втрати.

З легкої руки пані Тамари дію п’єси перенесено з Фінляндії в Україну. У нас багато таких самих проблем, що і в західних європейців чи американців. Всі ми живемо в епоху науково-технічної революції — оновлення гаджетів, позбавлення від зморшок та залежності від кількох лайків у

Людина в урбанізованому світі

Першою прем’єрою нового театрального сезону для Київського академічного театру драми і комедії на лівому березі Дніпра стала вистава “Гарантія 2 роки”, яку поставила головний режисер театру Тамара Трунова за п’єсою Сіркку Пелтола “Людяна людина”.

соціальних мережах. Ми відвідуємо найкрутіші тренінги з саморозвитку, та не в змозі банально прибити полицю чи доглянути рослину. Ми годинами сидимо в

Інтернеті, але не знаходимо час відвідати найрідніших людей. Google знає більше за нас, проте ми намагаємось невпинно з ним конкурувати. Людина перестала

бути людиною. То чи можливо знайти поруч когось справжнього?

За багато років служіння у Театрі драми і комедії народний артист України Анатолій Ященко створив галерею яскравих образів, більшість з яких столичний глядач запам’ятав надовго. А роль Райне — одна з найпомітніших у його творчому доробку останніх років. Цей персонаж — людина добра, душевна, як сказано у назві п’єси — людяна. Він ладен жертвувати своїми інтересами заради інших. Приміром, сплачує рахунки сусідки, бо йому шкода її. Намагається порозумітися з сином, утішити 14-річну онучку, таку ж самотню людину, як і він сам.

Не залишають байдужим і щира, душевна гра Акмала Гурезова (син), Ірини Ткаченко (дружина сина), Оксани Жданової (онучка), Лесі Самаєвої (колишня

дружина), Костянтина Костишина (Калев), Ірини Мак (Анна). Вдала сценографія створює атмосферу урбанізованого міста, якому не до простої людини з її проблемами, особливо якщо це людина літнього віку. З початку і до кінця спектаклю блимає рекламний щит, прописуючи сценарій нашого життя: купи пілосос, заведи kota, не забудь відпочити день на шензлонгу з коктейлем у руці. Час від часу той же білборд висвічує слова: “і будеш сильним, і не будеш боятися”. От тільки коли це станеться — невідомо.

Вистава не дає відповіді на складні питання нашого сьогодення. Та її творці і не ставили перед собою такого завдання. На думку відомого театрознавця Ірини Чужиної, “саме такі вистави повертають театру гідність. Театр не хоче втішати, розважати і повчати. Театр просто досліджує світ і людину. І сумує за нашою загальною участю: ми безперервно шукаємо складні відповіді на легкі запитання, а потім забуваємо їх запам’ятати”.

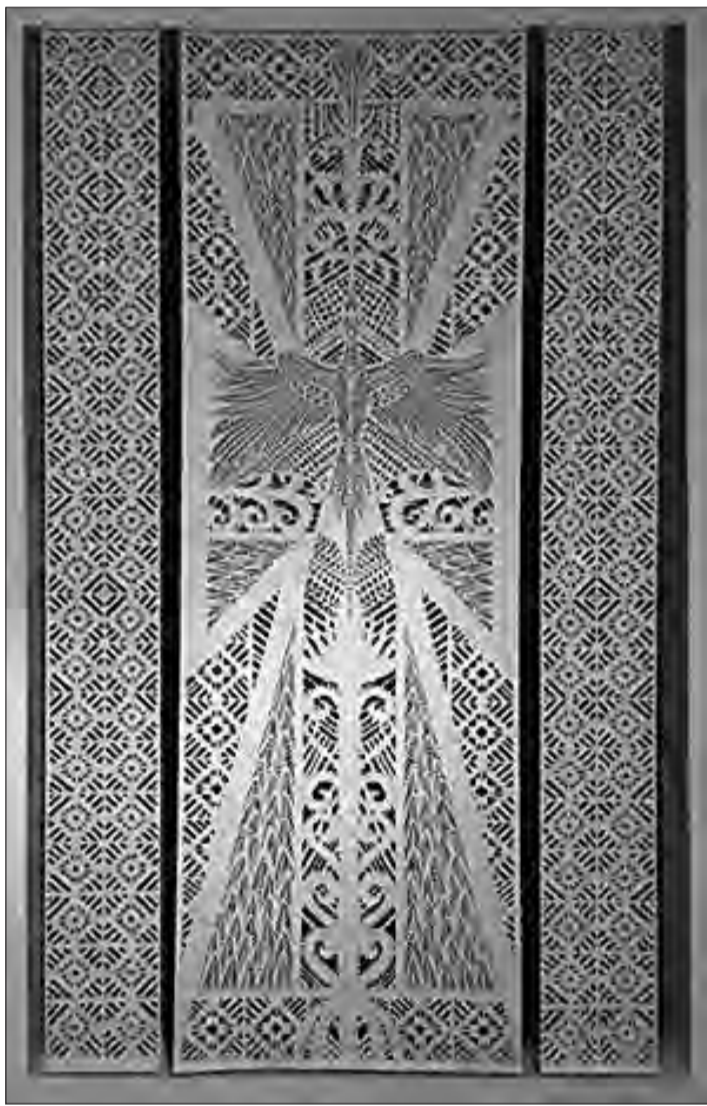
Сторінку підготував Едуард ОВЧАРЕНКО

Філігранні витинанки про Голодомор

З XIX століття українці виготовляли витинанки на свята, прикрашаючи свої оселі. Спеціальними маленькими ножиками народні умільці вирізали невагомі та крихкі ажурні серветки, полотна, рушники. Орнамент витинанки складався з певних символів, які й розповідали, що святкує родина: чи то Різдво, чи весілля, чи народження. Нині це традиційне мистецтво наповнилося новими сенсами.

Роботи Дарії вирізняються величезними розмірами й тому використовуються для оформлення інтер'єрів, громадських закладів та обкладинок книг. Усі витинанки зроблені на межі автентики й сучасного. Мисткині вдалося зробити витинання актуальним у модерній культурі й підкорити ними Польщу, Францію, Бельгію, США та Південну Корею. На її персональній виставці в Сеулі половину експозиції розкупили відвідувачі, одним з яких був прем'єр-міністр Південної Кореї.

26 листопада львівська мисткиня Дарія Альошкіна у Національному музеї Голодомору-геноциду представила свій новий проєкт “Мереживо пам'яті”. Вперше українські витинанки розповіли не лише про образи народної культури, а й про травматичну історію нації — Голодомор.

Виставку “Мереживо пам'яті” створено на перетині народних традиційних ремесел та

історичної тематики — Голодомору. Деякі з робіт присвячено образам народних пісень, щедрівок та свят. А вже на початку XX ст. селяни становили питому частину української нації, проти якої було вчинено Голодомор-геноцид, і були зберігачами, носіями української традиційної культури. Водночас традиційна культура знала деформації і заборон. Бо злочин геноциду — це не лише фізичне вбивство, а й знищення нації як такої. Тому логічно, що друга частина витинанок тематично розкриває сюжети про Голодомор, засновані на спогадах-свідченнях людей, які пережили геноцид.

Уперше Дарія Альошкіна представила витинанки про репресивні “чорні дошки”,

про “закон про п'ять колосків”, про закриті кордони України, охопленої голодом, про опір українців радянській владі, але також і про світлі почуття милосердя, підтримки і допомоги одне одному, які червоною ниткою пронизують ці страшні сторінки нашої історії.

— У нас у селі посеред городу було священне дерево — глід, його не можна було ламати або зрубувати, — згадує Дарія. — Мама розповідала, що воно рятувало людей від голоду своїми плодами. Я з дитинства чула історії про голод у своєму селі — інколи дуже сумні й страшні, які не сприймала до кінця моя дитяча уява. Створюючи зараз проєкт за цією темою, намагаюся відповісти на питання, які

виникають у мене: як передати графічно безвихідь, втрату, біль, боротьбу? Як нагодувати душі померлих? Чому, як, за що? Це не мало статися з нашим українським людом.

На відкритті виставки етноелектронний гурт Мавка виконав традиційні українські пісні. Граючи на лупстанції, вокалістка створила справжній хор однієї людини — поєднала давнє й новітнє, чистий голос та електронні нойзи. Також відбулася презентація відеорепортажу дослідників української географії, антропології та етнографії The Ukraïner про мисткиню.

Виставка експонуватиметься до 10 січня.

Власн. інф.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2020

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 77

на 1 місяць	19 грн 82 коп.	на півроку	107 грн 32 коп.
на 3 місяці	56 грн 86 коп.	на рік	209 грн 94 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК,
Микола ЦИМБАЛЮК,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

